

202600057

provinsje fryslân
provincie fryslân

postbus 20120
8900 hm leeuwarden
twebaksmarkt 52
(058) 292 59 25

www.fryslan.frl
provincie@fryslan.frl
www.twitter.com/provfryslan

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Foar informateur Letschert
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

provinsje fryslân

Ljouwert, 9 desimber 2025
Ferstjoerd, **17 DEC. 2025**

Ús merkteken : 02440692
Domein/ Team : Stêfôfdieling Bestjoerssaken
Opsteld troch :
Jo merkteken : -
Taheakke(n) : -

Ûnderwerp : Fryske reaksje op positive aginda

Achte fraksjefoarsitters Jetten, Bontenbal en Yeşilgöz-Zegerius,
achte ynformateur Letschert,

Fryslân nimt de útstutsen hân fan ynformateur Buma en de partijlieders Jetten en Bontenbal graach oan. Wy sjogge harren oprop ta gearwurking as in kâns om mei-inoar ferantwurdlikheid te nimmen foar de grutte maatskiplike opjeften dêr't Nederlân foar stiet. Sterke regio's meitsje in sterk lân en Fryslân wol dêr in kaairol yn ferfolje.

Us provinsje beskikt oer foaroprinnende kennis en ekonomyske aktiviteiten op it mêd fan wettertechnology, sirkulêre ekonomy en hightech fabryksproduksje. Wy leverje in grutte bydrage oan de enerzjytransysje en enerzjyfoarsjenning fan hiel Nederlân, en drage soarch foar ús unike lânskip, taal en kultuer. Dy kracht sette wy graach yn om Nederlân sterker en takomstbestindich te meitsjen. Mei dit brief jouwe wy ynsjoch yn de wichtichste oandachtspunten en de mienskiplike aspekten dy't wy sjogge om mei-inoar oan 'e slach te gean foar in sterker Nederlân. Wy freegje jimme dy ynbring yn it ferfolch fan de formaasje mei te nimmen.

Wenje

Wy wurdearje dat der útdruklik omtinken is foar mear faasje yn de wenningbou. Yn Fryslân wurdt mei grutte ynset wurke oan de útfiering fan de Wendeads. Dy is lykwols allinne mooglik as de fêstleine rânebetingsten, finansjele wissichheid, netkapasiteit en útfieringskrêft yn it lanlike belied boarge wurde. De aginda ûnderstreket dêrnjonken it belang fan mear faasje en ynvestearings yn wenningbou. Foar Fryslân is it essinsjeel dat dêrby ek each is foar leefberens en it nivo fan foarsjennings fan lytse kearnen, bygelyks fia de Kleine Kernen Aanpak.

Lânbou, natuer en stikstof

Fryslân wol yn 'e mande mei it Ryk Nederlân fan it stikstofslot helje en de natuer ferbetterje. It oanbod út Fryslân is dat wy ús maksimaal ynsette sille foar it ferbetterjen fan ús natuergebieten. It docht ús deugd dat der mooglik in fûns foar natuerferbettering komt. Oan 'e oare kant is it needsaak om gear te wurkjen en om mei-inoar dúdlike en te heljen doelen ôf te praten. De boustien Natuer, dy't de provinsjes yn 'e mande mei partners ûntwikkele hawwe, is wat ús oanbelanget in wichtich útgongspunt. Wy freegje jimme om de boustien Natuer eksplisyt yn it ferfolch te beneamen. Dat biedt rjochting en wissichheid foar provinsjale útfiering en foar partners yn it fjild. Sa is it essinsjeel dat der dúdlikens komt oer it behear foar lange tiid fan kontrakten yn gebietsrjochte programma's. Strukturele ôfspraken binne nedich om natuerbehear likegoed as agrarysk ûndernimmerskip takomstbestindich te meitsjen. Dat beneame wy ek yn de boustien Natuer. Yn it ramt fan it Natuerpakt 2.0 en de feroardering Natuerferbettering is ús oanbod en fersyk itselde. Wy wolle mei jimme gearwurkje troch heldere en te heljen doelen te stellen, wêryn't wy der mei-inoar foar soargje dat de natuer opknapt en Nederlân fan it stikstofslot giet.

Wy wurdearje de dúdlike ynset op doelstjoering, wêrby't de boer wer sels de leie hat en karren yn de bedriuwsfiering makket. Dat slút oan by ús beliedsbrieff lânbou dy't ynset op 'boerferskaat'. It oan 'e grûn bûn wêzen dat yn it tuskenferslach neamd wurdt, stiet lykwols op spande foet mei doelstjoering. Yn it lanlik gebiet liedt in op it systeem rjochte oanpak boppedat net fansels ta it realisearjen fan de stelde opjeften. Derogaasje is dêr in dúdlik foarbyld fan: wy sjogge dat krekt mei in grutter oandiel dierlike dong binnen de betingsten fan lykwichtsbedongjen, de doelen fan de Nitraatplichtline én de kwaliteit fan grûn- en oerflaktewetter flugger helle wurde kinne. It fuortfallen fan derogaasje wurket dy foarútgong no tsjin. Op it stuit leit der in nije derogaasje-oanfraach foar Nederlân yn Brussel. As in nije útsûnderingsposysje foar hiel Nederlân net mooglik blykt te wêzen, dan moat yn Brussel mei klam oantrune wurde op in regionale útsûnderingsposysje foar de noardlike provinsjes, dêr't de omstannichheden foar ferantwurde behâld fan derogaasje it meast geskikt binne.

Feangreide mist as ûnderwerp yn 'e aginda. Foar Fryslân is it tige wichtich dat it nije kabinet dêr wol omtinken foar hat. De beskreaune gebietsprosessen dêr't maatwurk mooglik is, binne dêr tige geskikt foar. Fryslân hat mei it fundearingsloket in foaroprinnende posysje yn Nederlân, wy stypje it kabinet graach by it ûntwikkeljen fan lanlik belied en stipe by de yngewikkelde fundearingsproblematyk yn it feangreidegebiet.

Ekonomy, enerzjy en klimaat

Oer de plannen fan de partijen op it mêd fan ekonomy binne wy tefreden. Mei Wetsus en it NTCP hat Fryslân twa kennisynstellings, dy't lanlik en ynternasjonaal aktyf binne, binnen de provinsjegrenzen. Fryslân is dêrom tige geskikt as proeftún foar wettertechnology, sirkulêre ynnovaasjes en op it mêd fan wetter en grûn, mei kampussen yn Ljouwert, it Hearrenfean en Drachten.

Fryslân sjocht it belang fan de enerzjytransysje, wêryn't wy alle dagen wurkje oan in duorsum Fryslân én Nederlân. It is goed dat der karren makke wurde en dat partijen it oanpakken fan de problematyk oangeande netkongestje as heechste prioriteit sjogge. It 'oanpakken fan de meast driuwende projekten' is lykwols subjektyf. Driuwende needsaak sit net altyd yn grutte. Regionale en lokale problematyk is ek driuwend.

Dêr moat wat ús oanbelanget in ôfwagingsramt foar komme. Dêrnjonken wolle wy dat lusten en lêsten earlik ferdielt wurde.

Fryslân is hieltyd mear in trochfierprovinsje: grutte Ryksprojekten lykas gaswinning, Wind op Zee, de 380 kV-ferbining en de wetterstofrêchbonke drukke swier op ús romte en libbensfermidden, wylst oare plakken der benammen profyt fan hawwe. De oantaasting fan lânskip, ûnwissichheid foar ynwenners en druk op natuer en ynfastruktuer steane net yn ferhâlding ta de opbringsten foar Fryslân. Dat is gjin rjochtfeardige ferdieling fan lusten en lêsten. Fryslân wol ferantwurdlikheid nimme, mar allinne yn in lykweardige gearwurking fan wjerskanten mei it Ryk.

Foar wat de mynbou oanbelanget freegje wy oanhâldend omtinken foar de negative effekten fan gaswinning út de lytse gasfjilden en it winnen fan sâlt oan de Waadkust. Wy freegje de partijen om yn de nije mynbouwet goed te garandearjen dat de regio kompensearre wurdt. Wy fine dat de regio rjocht hat op de 'Fryske noarm' fan in tredde fan de ierdgasbaten yn in gebiet.

Berikberens en mobiliteit

Wy ûnderskriuwe de needsaak om te wurkjen oan duorsume, takomstbestindige mobiliteit en in soad fan de troch jimme sketste opjeften werkenne wy. Dochs misse wy berikberens as in wichtich tema. Fryslân is in grutte plattelânsprovinsje dêr't berikberens fan foarsjennings en arbeidsmerk krúsjaal binne. Us oanbod is dat wy ús sterk meitsje foar in bettere berikberens fan en nei, mar ek yn Fryslân. Foar no en foar de takomst.

Fan jimme freegje wy om in betroubere ryksynfastruktuer dy't op 'e tiid opknapt wurdt om ûntregeljende situaasjes foar ús ynwenners en ûndernimmers foar te kommen. Troch jierren fan efterstallich ûnderhâld oan brêgen en spoar stiet de berikberens fan Fryslân ûnder druk. Brêgen yn Fryslân binne nedich oan ferfangning ta en foldogge net mear oan de easken, lykas de brêgen by Twellingea, Spannenboarch, Alde Skou, Koatstertille, Skûlenboarch en Koarnwertersân. En wat it iepenbier ferfier oanbelanget jildt dat as wy reizgers mei it iepenbier ferfier geane litte wolle, it ek nedich is om kwetsbere treinferbinings te ferbetterjen, lykas de treinferbining Ljouwert-Swol. De oanlis fan de Lelyline biedt in unike kâns om de berikberens en de ekonomy fan Noard- Nederlân fierder te fersterkjen. Wy geane graach mei jimme yn petear oer de oplossings dy't wy foar it ferbetterjen fan de berikberens fan it Noarden, en spesifyk foar Fryslân sjogge.

Finânsjes

Wy drage graach ús stientsje by om konstruktif en lykweardich oan de oplossing fan de maatskiplike opjeften gear te wurkjen. Provinsjes wolle harren taken goed útfiere kinne, en dat jildt ek foar gemeenten. It desintraal bestjoer is ûnmisber by de útfiering fan de ambysjes út it tuskenferslach. Dêrfoar binne foldwaande finansjele middels needsaaklik, as ûnderdiel fan in goede balâns tusken taken, middels, ambysjes en útfieringskrêft. Goede ynterbestjoerlike ferhâldings binne dêr ûnmisber foar. Fierder is it goed om te sjen dat by it útstel foar de oanpassing fan de autobelêstingen rekken hâlden wurdt mei de regio's mei in bytsje OV en wêr't minsken langere ôfstannen ôflizze moatte. Dat is fan essinsjeel belang foar draachflak yn Fryslân op dat mêd.

Fryslân stiet klear om de útstutsen hân oan te nimmen. Wy nimme ferantwurdlikheid foar wenningbou, stikstofreduksje, feilichheid en leefberens, en dogge dat yn nauwe gearwurking mei it Ryk en oare partijen. Fertrouwen yn de regio is dêrby essinsjeel. Mei-inoar kinne wy soargje foar oplossings dy't rjocht dogge oan it ferskaat fan regio's en it fertrouwen fan ús ynweners. Wy binne ree om mei enerzjy en trochpakken by te dragen oan in stabyl kabinet en ljochtsje ús brief graach ta. Fryslân is klear om mei-inoar oan 'e slach te gean.

Deputearre Steaten fan Fryslân,

drs. A.A.M. Brok, foarsitter

drs. ing. J.J. Algra, sekretaris

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
T.a.v. informateur Letschert
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Leeuwarden, 9 december 2025

17 DEC. 2025

Ons kenmerk : 02440692
Domein/ Team : Stefofdieling Bestjoerssaken
Opgesteld door :
Uw kenmerk : -
Bijlagen : -

Onderwerp : Friese reactie op positieve agenda

Geachte fractievoorzitters Jetten, Bontenbal en Yeşilgöz-Zegerius,
geachte informateur Letschert,

Fryslân neemt de uitgestoken hand van informateur Buma en de partijleiders Jetten en Bontenbal graag aan. Wij zien hun oproep tot samenwerking als een kans om met elkaar verantwoordelijkheid te nemen voor de grote maatschappelijke opgaven waar Nederland voor staat. Sterke regio's maken een sterk land en Fryslân wil daarin een sleutelrol vervullen.

Onze provincie beschikt over toonaangevende kennis en bedrijvigheid op het gebied van watertechnologie, circulaire economie en hightech maakindustrie. Wij leveren een grote bijdrage aan de energietransitie en energievoorziening van heel Nederland, en dragen zorg voor ons unieke landschap, taal en cultuur. Deze kracht zetten wij graag in om Nederland sterker en toekomstbestendig te maken. Met deze brief geven wij inzicht in de belangrijkste aandachtspunten en de raakvlakken die wij zien om gezamenlijk samen aan de slag te gaan voor een sterker Nederland. Wij vragen u deze inbreng mee te nemen in het vervolg van de formatie.

Wonen

Wij waarderen dat er nadrukkelijke aandacht is voor versnelling van de woningbouw. In Fryslân wordt met grote inzet gewerkt aan de uitvoering van de Woondeals. Deze zijn echter alleen haalbaar als de vastgelegde randvoorwaarden, financiële zekerheid, netcapaciteit en uitvoeringskracht, worden geborgd in het landelijke beleid. De agenda onderstreept daarnaast het belang van versnelling en investeringen in woningbouw. Voor Fryslân is het essentieel dat hierbij ook oog is voor leefbaarheid en voorzieningenniveau van kleinere kernen, bijvoorbeeld via de Kleine Kernen Aanpak.

Landbouw, natuur en stikstof

Fryslân wil samen met het Rijk Nederland van het stikstofslot halen en de natuur herstellen. Vanuit Fryslân is ons aanbod dat wij ons maximaal zullen inzetten voor het herstel van onze natuurgebieden. Wij zijn verheugd over een mogelijk fonds voor natuurherstel. Anderzijds is het noodzaak samen te werken en om met elkaar duidelijke en haalbare doelen af te spreken. De bouwsteen Natuur die de provincies gezamenlijk met partners hebben ontwikkeld is wat ons betreft een belangrijk uitgangspunt. Wij vragen u om de bouwsteen Natuur expliciet te benoemen in het vervolg. Dit biedt richting en zekerheid voor provinciale uitvoering en voor partners in het veld. Zo is het essentieel dat er duidelijkheid komt over het langdurig beheer van contracten binnen gebiedsgerichte programma's. Structurele afspraken zijn nodig om zowel natuurbeheer als agrarisch ondernemerschap toekomstbestendig te maken. Dit benoemen we ook in de bouwsteen Natuur. In het kader van het Natuurpact 2.0 en de Natuurherstelverordening is ons aanbod en verzoek hetzelfde. Wij willen met u samenwerken door heldere en haalbare doelen te stellen, waarin we er samen voor zorgen dat de natuur herstelt en Nederland van het stikstofslot gaat.

Wij waarderen de duidelijke inzet op doelsturing, waarbij de boer weer zelf aan het stuur komt te staan en keuzes maakt in de bedrijfsvoering. Dit sluit aan bij onze beleidsbrief landbouw die inzet op "boerdiversiteit". De grondgebondenheid die staat vermeld in het tussensverslag staat echter op gespannen voet met doelsturing. In het landelijk gebied leidt een systeemgerichte benadering bovendien niet automatisch tot het realiseren van de gestelde opgaven. Derogatie is hiervan een duidelijk voorbeeld: wij zien dat juist dat met een groter aandeel dierlijke mest binnen de voorwaarden van evenwichtsbemesting, de doelen van de Nitraatrichtlijn én de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater sneller kunnen worden behaald. Het wegvallen van derogatie werkt deze vooruitgang nu tegen. Momenteel ligt er in Brussel een nieuwe derogatieaanvraag voor Nederland. Indien een nieuwe uitzonderingspositie voor geheel Nederland niet haalbaar blijkt, moet in Brussel nadrukkelijk worden aangedrongen op een regionale uitzonderingspositie voor de noordelijke provincies, waar de omstandigheden het meest geschikt zijn voor een verantwoord behoud van derogatie.

Veenweide mist als onderwerp in de agenda. Voor Fryslân is het uitermate belangrijk dat het nieuwe kabinet hier wel aandacht voor heeft. De beschreven gebiedsprocessen waar maatwerk mogelijk is zijn daarvoor uitermate geschikt. Fryslân heeft met het funderingsloket een vooroplopende positie in Nederland, wij ondersteunen het kabinet graag bij het ontwikkelen van landelijk beleid en ondersteuning bij de ingewikkelde funderingsproblematiek in het veenweidegebied.

Economie, energie en klimaat

Over de plannen van de partijen op het gebied van economie zijn wij tevreden. Met Wetus en het NTCP heeft Fryslân twee landelijk en internationaal opererende kennisinstellingen binnen de provinciegrens. Fryslân is daarom uitermate geschikt als proeftuin voor watertechnologie, circulaire innovaties en op het gebied van water en bodem met campussen in Leeuwarden, Heerenveen en Drachten.

Fryslân ziet het belang van de energietransitie waarin we dagelijks werken aan een duurzaam Fryslân én Nederland. Het is goed dat er keuzes gemaakt worden en dat partijen het aanpakken van de netcongestieproblematiek als hoogste prioriteit zien. Het 'aanpakken van de meest urgente projecten' is echter subjectief. Urgentie zit niet altijd in grootte. Regionale en lokale problematiek zijn ook urgent. Daar moet wat ons betreft een afwegingskader voor komen. Daarnaast willen we dat lusten en lasten eerlijk verdeeld worden. Fryslân is in toenemende mate een doorvoerprovincie: grote Rijksprojecten zoals gaswinning, Wind op Zee, de 380 kV-verbinding en de waterstofbackbone drukken zwaar op onze ruimte en leefomgeving, terwijl de lusten vooral elders landen. De aantasting van landschap, onzekerheid voor inwoners en druk op natuur en infrastructuur staan niet in verhouding tot de opbrengsten voor Fryslân. Dat is geen rechtvaardige verdeling van lusten en lasten. Fryslân wil verantwoordelijkheid nemen, maar alleen in een gelijkwaardige, wederkerige samenwerking met het Rijk.

Voor wat betreft mijnbouw blijven we aandacht vragen voor de negatieve effecten van gaswinning uit de kleine gasvelden en zoutwinning aan de Waddenkust. We vragen de partijen om in de nieuwe mijnbouwwet goed te borgen dat de regio gecompenseerd wordt. Wij vinden dat de regio recht heeft op de 'Friese norm' van een derde van de aardgasbaten in een gebied.

Bereikbaarheid en mobiliteit

Wij onderschrijven de noodzaak om te werken aan duurzame, toekomstbestendige mobiliteit en herkennen veel van de door u geschetste opgaven. Toch missen we bereikbaarheid als een belangrijk thema. Fryslân is een uitgestrekte plattelandsprovincie waar bereikbaarheid van voorzieningen en arbeidsmarkt cruciaal is. Ons aanbod is dat wij ons sterk maken voor een betere bereikbaarheid van en naar maar ook binnen Fryslân. Voor nu en voor de toekomst. Van u vragen wij om een betrouwbare rijksinfrastructuur die tijdig wordt hersteld om ontwrichtende situaties voor onze inwoners en ondernemers te voorkomen. Door jarenlang achterstallig onderhoud aan bruggen en spoor staat de bereikbaarheid van Fryslân onder druk. Bruggen in Fryslân zijn nodig aan vervanging toe en voldoen niet meer aan de eisen, zoals de bruggen bij Uitwellingerga, Spannenburg, Oude Schouw, Kootstertille, Schuilenburg en Kornwerderzand. En voor wat betreft het openbaar vervoer geldt dat als we reizigers met het openbaar vervoer willen laten gaan, het ook nodig om kwetsbare treinverbindingen te verbeteren, zoals de treinverbinding Leeuwarden–Zwolle. De aanleg van de Lelylijn biedt een unieke kans om de bereikbaarheid en economie van Noord-Nederland verder te versterken. Wij gaan graag met u in gesprek over de oplossingen die wij zien voor het verbeteren van de bereikbaarheid van het Noorden, en specifiek voor Fryslân.

Financiën

Graag dragen wij ons steentje bij om constructief en gelijkwaardig samen te werken aan de oplossing van de maatschappelijke opgaven. Provincies willen hun taken goed kunnen uitvoeren, en dat geldt ook voor gemeenten. Het decentraal bestuur is onmisbaar bij de uitvoering van de ambities uit het tussensverslag. Hiervoor zijn voldoende financiële middelen noodzakelijk, als onderdeel van een goede balans tussen taken, middelen, ambities en uitvoeringskracht.

Goede interbestuurlijke verhoudingen zijn hiervoor onontbeerlijk. Voorts is het goed om te zien dat bij het voorstel voor de hervorming van de autobelastingen aandacht is voor het ontzien van regio's met weinig OV en waar mensen langere afstanden moeten afleggen. Dit is van essentieel belang voor draagvlak binnen Fryslân op dit punt.

Fryslân staat klaar om de uitgestoken hand aan te nemen. Wij nemen verantwoordelijkheid voor woningbouw, stikstofreductie, veiligheid en leefbaarheid, en doen dat in nauwe samenwerking met het Rijk en andere partijen. Vertrouwen in de regio is daarbij essentieel. Samen kunnen we zorgen voor oplossingen die recht doen aan de diversiteit van regio's en het vertrouwen van onze inwoners. Wij zijn bereid om met energie en daadkracht bij te dragen aan een stabiel kabinet en lichten onze brief graag toe. Fryslân is klaar om samen aan de slag te gaan.

Gedeputeerde Staten van Fryslân,

drs. A.A.M. Brok, voorzitter

drs. ing. J.J. Algra, secretaris

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Provincie Fryslan
T.a.v. de heer A.A.M. Brok
Postbus 20120
8900 HM LEEUWARDEN

Kenmerk: 202600058

Den Haag, 6 januari 2026

Geachte heer Brok,

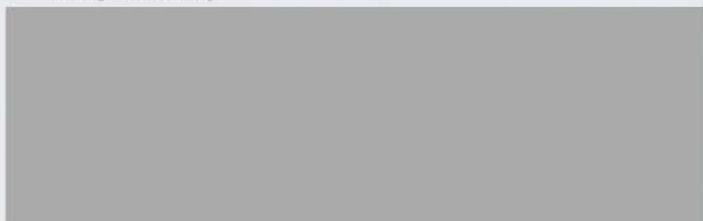
Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

202600059

Aan:

Informateur mevrouw **Rianne Letschert**
Onderhandelaar mevrouw **Dilan Yeşilgöz-Zegerius**
Onderhandelaar de heer **Henri Bontenbal**
Onderhandelaar de heer **Rob Jetten**

Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. de kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Veenendaal, 19 december 2025

Geachte informateur, mevrouw Letschert,
Geachte onderhandelaars, mevrouw Yeşilgöz-Zegerius, heren Bontenbal en Jetten,

Het **Platform Zorg voor Leven** is een verband van ideële organisaties dat opkomt voor het menselijk leven in alle levensfasen. Dit impliceert de beschermwaardigheid van het menselijk leven, die tot uitdrukking komt in zorg voor en begeleiding van de totale mens – in lichamelijk, psychisch en geestelijk opzicht – en in het bijzonder voor hen die door hun ziekte, handicap of wilsonbekwaamheid niet of onvoldoende voor zichzelf kunnen opkomen. Ieder mens heeft recht op leven. Het Platform maakt in zijn activiteiten geen onderscheid naar godsdienst, ras, geslacht of politieke overtuiging.

Als Platform vragen wij uw aandacht voor **kernwaarden** van onze samenleving. Een kernwaarde is dat **ieder mens recht op leven** heeft vanaf het prille begin tot aan het natuurlijke levenseinde. Deze intrinsieke waardigheid is geen gevolg van leeftijd, eigenschappen, gezondheid, zelfredzaamheid of maatschappelijke positie, maar is gegeven met het leven zelf. De bescherming van het leven – welke een taak van de overheid is – geldt ook wanneer iemand lichamelijk beperkt, ziek of afhankelijk is van anderen.

Bij de vorming van een nieuw kabinet rijst de vraag hoe overheidsbeleid, wetgeving en financiering de komende jaren deze bescherming kunnen waarborgen. Wij verzoeken u in het bijzonder in de onderhandelingen oog te hebben voor de volgende thema's.

Zorg voor ongeboren leven

Het is van groot belang dat beleid rondom reproductie, onbedoelde zwangerschap en geboorte ondubbelzinnig gericht blijft op het ondersteunen van vrouwen, mannen en gezinnen, én op het koesteren van ongeboren leven. Toegankelijke hulp, heldere informatie en ruimte voor levensbevestigende zorg zijn cruciaal, zeker wanneer er sprake is van twijfel of druk. Soms is autonomie schijn. Belangrijk zijn preventie, begeleiding en sterke sociale vangnetten. Investeren in voorzieningen die vrouwen helpen hun zwangerschap uit te

dragen, toont de solidariteit van de samenleving met zowel moeder als kind én laat de levensbevestigende taak van de overheid uitkomen.

Menselijke waardigheid in langdurige zorg en gehandicaptenzorg

Het Platform pleit voor een zorgstelsel dat het leven van mensen met een ernstige beperking of chronische aandoening en van ouderen als van waarde en als betekenisvol erkent. Dit vraagt om een voortdurende kwaliteitsbewaking van de zorg, voldoende financiering van complexe zorg én beleid dat thuiszorg, respijtzorg en ondersteuning van mantelzorgers versterkt. Menselijke waardigheid vraagt om nabijheid, tijd en deskundigheid. Deze uitgangspunten verdienen expliciete borging in een regeerakkoord.

Bescherming aan het levenseinde

Het publieke debat over medische beslissingen rond het levenseinde wordt steeds complexer. Het is essentieel om bij alle beleidskeuzes ondubbelzinnig vast te houden aan het uitgangspunt dat het leven van waarde en beschermwaardig blijft, ook wanneer het lijden zwaar is. Overbehandelen moet worden voorkomen. Tegelijk zouden vroegtijdige zorgplanning (*Advance Care Planning*), palliatieve zorg en de brede toegang tot psychosociale ondersteuning moeten worden versterkt. Wij pleiten tegen een verdere verruiming van bestaande wet- en regelgeving rond het einde van het leven (euthanasie, bewust stoppen met eten en drinken, voltooid leven), zeker waar het gaat om jongeren met multiproblematiek en om personen die door leeftijd of psychische kwetsbaarheid mogelijk niet volledig wilsbekwaam zijn. Zorg op maat en nabijheid kan hier veel goeds betekenen.

Bevorderen van een zorgzame samenleving

Naast wetgeving is de maatschappelijke cultuur van groot belang. Beleidsmaatregelen kunnen bouwen aan een omgeving waarin afhankelijkheid niet als negatief wordt gezien, maar als onderdeel van het menszijn en als een gedeelde verantwoordelijkheid. Dat vraagt om - naast ondersteuning van professionals - oog voor gezinnen, vrijwilligers, kerken, verenigingen, NGO's en andere verbanden die mensen daadwerkelijk nabij zijn. Wij zien hier een opdracht voor de overheid om in de beeldvorming niet de maakbaarheid van het leven te propageren, maar de (inherente) kwetsbaarheid en de waarde van (sociale) relaties voor een goed leven.

Onze oproep is dus om in het nieuwe regeerakkoord ondubbelzinnig te kiezen voor de **bescherming van menselijk leven in alle levensfasen en omstandigheden**. Een samenleving die haar meest kwetsbare mensen beschermt, heeft daarmee een goed fundament. Wij wensen u van harte wijsheid toe. Uiteraard zijn we van harte bereid onze standpunten verder toe te lichten in een persoonlijk gesprek.

Hoogachtend,

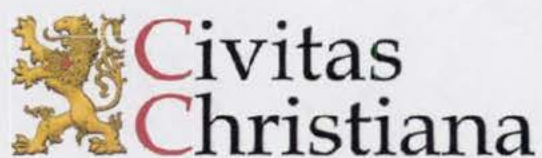
Bij het platform zijn de volgende kerndeelnemers aangesloten:

Schreeuw
om **leven**
Hoop voor moeder en kind

Prof.dr. G.A. Lindeboom Instituut

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Platform Zorg voor Leven
T.a.v. p/a Schreeuw om leven
Ruitersweg 35A
1211 KT HILVERSUM

Kenmerk: 202600060

Den Haag, 6 januari 2026

Geachte heer/mevrouw ,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
t.a.v. mevrouw Letschert
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Zwijndrecht, 16 december 2025

Onderwerp: Aanvullende inbreng Nederlandse Vereniging van Binnenhavens voor kabinetsformatie

Geachte mevrouw Letschert,

Graag maken wij van de gelegenheid gebruik om in aanvulling op de eerder door ons verzonden brief aan uw voorganger de heer Buma (nogmaals bijgevoegd), u voor het vervolg van deze kabinetsformatie nog enkele opmerkingen mee te geven. In de "Inhoudelijke en ambitieuze agenda van de fractie van D66 en CDA" zien wij goede aanknopingspunten voor ruimtelijk economisch beleid voor de komende jaren. De Nederlandse binnenhavens zijn in staat om meer impact te genereren. Om de maatschappelijke en economische waarde van de 231 Nederlandse binnenhavens te optimaliseren, doen wij u de volgende suggesties:

Bescherm water- en kadegebonden terreinen

Voor de **energie-intensieve haven- en industriecusters**, die in de ontwerp-Nota Ruimte zijn aangewezen als **gebieden van Nationaal Belang**¹, maken we een nationaal ruimtelijk-economische strategie. Daarmee realiseren we een clustering van zware industriële activiteiten. (pag. 9 Inhoudelijke en ambitieuze agenda)

¹ Rotterdam-Moerdijk, Noordzeekanaalgebied, Chemelot, Noord-Nederland en Zeeland – West-Brabant.

Wij verzoeken u de formerende partijen te suggereren hieraan de volgende passage toe te voegen: "**Water- en kadegebonden terreinen** en terreinen met een goede **multimodale bereikbaarheid** zullen extra worden beschermd. Dit krijgt **uitwerking in een nationale binnenhavenvisie.**"

Toelichting

De NVB juicht de extra aandacht voor het beschermen van locaties met unieke kenmerken, zoals locaties met activiteiten met een hoge milieubelasting en water- en kadegebonden terreinen en terreinen met een goede multimodale bereikbaarheid (pag. 174 Ontwerp Nota Ruimte) zeer toe. Hoe dit vorm moet krijgen ontbreekt echter nog in deze Nota. Zo ook de rol van de Rijks- en andere overheden daarbij. Wij zien graag dat dit vorm krijgt in een nationale binnenhavenvisie.

Houd investeringen in infrastructuur op peil

Blijvende investeringen in een robuuste infrastructuur zijn essentieel voor de impact die binnenhavens kunnen maken. Het onderhouden en verbeteren van de infrastructuur is noodzakelijk om de economische potentie van de binnenhavens te beschermen en te versterken, zodat ze ook in de toekomst een centrale rol kunnen spelen in de transportketen en de weerbaarheid van ons land.

Daarbij denken wij aan onderhouds- en vervangingswerkzaamheden aan weg-, spoor- en vaarwegennetwerk. Met de logistieke alliantie adviseren wij u te komen tot een structureel investeren van 2% BBP in infrastructuur, met een eerste stap van 2 mld euro extra per jaar. En een aanvullende afspraak in het regeerakkoord om te voorkomen dat alsnog investeringsfondsen benut worden voor korte termijn consumptieve uitgaven.

Mocht u behoefte hebben aan een nadere toelichting, neemt u dan gerust contact op met Robbert Loos, secretaris NVB, [redacted]

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Maarten van Gaans – Gijbels
Voorzitter NVB

[redacted]
Robbert Loos
Secretaris

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
t.a.v. de heer Buma
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Zwijndrecht, 28 november 2025

Onderwerp: Inbreng Nederlandse Vereniging van Binnenhavens voor kabinetsformatie

Geachte heer Buma,

De Nederlandse binnenhavens zijn een essentiële schakel in de logistieke keten. Zij vormen belangrijke logistieke knooppunten, locaties voor (circulaire) bedrijvigheid, (maritieme) maakindustrie en een plaats voor toerisme en recreatie. Bovendien zijn de binnenhavens van wezenlijk belang voor de aan- en afvoer van goederen tussen de Nederlandse zeehavens en het achterland. De 231 Nederlandse binnenhavens hebben een grote economische waarde: zij bieden werkgelegenheid en toegevoegde waarde aan de regionale én internationale bedrijvigheid.

De komende jaren staat Nederland voor grote opgaven op het gebied van ruimtelijke ordening, klimaat en economie en weerbaarheid. De Nederlandse binnenhavens kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan deze maatschappelijke opgaven. Wat is daarvoor nodig:

- 1) Een nationale (binnen)havenvisie met oog voor de integrale vervoersketen
- 2) Een nota ruimte waarin de bijzondere positie van watergebonden bedrijvigheid, circulaire- en (maritieme) maakindustrie in binnenhavens wordt erkend en geborgd
- 3) Een bestendig budget voor de instandhouding van de kwaliteit van vaarwegen
- 4) Een slimme aanpak met (dual-use) investeringen voor de versterking van de weerbaarheid van de Nederlandse infrastructuur

Graag brengen wij de kansen die de binnenhavens bieden onder de aandacht van een nieuw kabinet.

Binnenhavens zijn veel meer dan alleen overslagpunten voor goederen. Ze vormen een cruciale schakel in onze economie, infrastructuur en duurzame toekomst. Als knooppunten van bedrijvigheid dragen ze niet alleen bij aan werkgelegenheid en regionale welvaart, maar spelen ze ook een strategische rol in de weerbaarheid van Nederland.

Bovendien zijn binnenhavens onmisbaar voor grote transities zoals de circulaire economie en de energietransitie. Onderstaand belichten we vijf redenen waarom binnenhavens van vitaal belang zijn voor onze samenleving en waarom een nationale visie, gerichte investeringen en ruimtelijke keuzes noodzakelijk zijn om hun potentieel volledig te benutten.

1. Binnenhavens zorgen voor welvaart

Binnenhavens vormen bij uitstek een belangrijke vestigingsplaats voor economische activiteiten. Denk aan circulaire bedrijvigheid, (maritieme) maakindustrie en logistieke activiteit. Bedrijvigheid trekt andere bedrijvigheid aan en deze symbiose leidt tot verbetering van het vestigingsklimaat in de regio. Niet alleen op het gebied van goederenvervoer, maar ook maritieme dienstverlening, toerisme, recreatie- en riviercruisevaart zorgen in veel binnenhavens voor een toename van economische activiteit en werkgelegenheid.

Binnenhavens hebben een grote economische waarde: zij bieden werkgelegenheid en toegevoegde waarde aan de regionale én internationale bedrijvigheid. In de laatste Binnenhavenmonitor (een actuele versie wordt begin 2026 verwacht) is becijferd dat de directe toegevoegde waarde van de binnenhavens in Nederland een omvang heeft van 7,3 miljard euro. Als daar de indirecte toegevoegde waarde bij betrokken wordt is sprake van een totale toegevoegde waarde van 12,1 miljard euro. De directe werkgelegenheid in de Nederlandse binnenhavens is berekend op 63,3 duizend werkzame personen.

2. Binnenhavens dragen bij aan weerbaarheid

Een goed functionerend netwerk van infrastructuur en logistiek is essentieel om Nederland in beweging te houden – zowel in tijden van economische voorspoed als tijdens crises. De capaciteit om onder alle omstandigheden transport, bevoorrading en verbinding te waarborgen, versterkt onze internationale positie en vermindert de afhankelijkheid van externe partijen. Infrastructuur is daarmee niet alleen een economische pijler, maar ook een strategisch element van onze nationale veiligheid en van het nakomen van internationale verplichtingen. Gerichte investeringen in infrastructuur zijn daarom van cruciaal belang. Binnenhavens kunnen eveneens een rol spelen bij een andere vorm van weerbaarheid, te weten de klimaatadaptatie. Duurzaam watermanagement is essentieel, vooral in de context van klimaatverandering, waar extreme neerslag en droogte steeds vaker voorkomen. Een haven kan dienen als berging voor wateroverschot (opvangbekken) of watertekort en de oppervlakte-waterkwaliteit kan beïnvloed worden. Toenemende wisselende waterstanden in de grote rivieren maken het bovendien belangrijk dat andere vervoerswijzen, de vervoersvraag kunnen overnemen.

3. Bereikbaarheid van binnenhavens

Een goede bereikbaarheid van binnenhavens is essentieel om als multimodaal knooppunt te kunnen fungeren in de logistieke keten. De betrouwbaarheid van de vaarwegen staat echter in toenemende mate onder druk, enerzijds door klimaatverandering, anderzijds door de onderhouds- en vervangingsopgave.

De NVB pleit daarom voor een robuust, adequaat en veilig vaarwegennetwerk. Modal shift van weg naar water en groei van veilig en klimaatvriendelijk vervoer over water is immers alleen mogelijk als de leverbetrouwbaarheid door de binnenvaart is gegarandeerd.

4. Zonder binnenhavens geen circulaire economie!

Nederland wil in 2050 een volledig circulaire economie zijn. Dat brengt een groot ruimtelijk en logistiek vraagstuk met zich mee. Een zeer grote stroom van producten en grondstoffen zullen worden verscheept van en naar de binnenhavens. Dit zijn de knooppunten in het achterlandnetwerk en de plek waar op- en omslag en productie zal plaatsvinden. Daarmee zijn de 231 binnenhavens essentieel voor het realiseren van een circulaire economie.

Voor de transitie naar een circulaire economie is echter ruimte nodig. Steeds meer partijen doen een beroep op steeds minder beschikbare ruimte. Dit vereist dat er bewuste keuzes gemaakt worden in ruimtelijke ordening.

De Nederlandse Vereniging van Binnenhavens pleit ervoor, dat de circulaire economie en de daarvoor benodigde ruimte bij deze keuzes als belangrijk uitgangspunt wordt meegenomen.

5. Binnenhavens faciliteren energietransitie

De Nederlandse Vereniging van Binnenhavens zet zich in voor stimulering en facilitering van duurzaam transport, met name voor een schone binnenvaart. Binnenhavens zijn, door hun positie als knooppunt in logistieke netwerken, de uitgelezen locatie voor voorzieningen voor alternatieve brandstoffen, inclusief bunkerinfrastructuur.

Een belangrijk element van de duurzame binnenhavens is het aanbieden van walstroomvoorzieningen aan de binnenvaart. Het ontwikkelen en uitrollen van walstroomssystemen maakt emissiereductie van aan de kade gelegen schepen mogelijk en draagt bij aan de beperking van de uitstoot van CO₂, stikstofoxide en fijnstof. Daarmee geven de binnenhavens invulling aan de doelstellingen van en ambities in het Klimaatakkoord en de Europese Green Deal.

Mocht u behoefte hebben aan een nadere toelichting, neemt u dan gerust contact op met Robbert Loos, secretaris NVB, [redacted]

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Maarten van Gaans – Gijbels
voorzitter NVB

[redacted]
Robbert Loos
Secretaris

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Nederlandse Vereniging van Binnenhavens
T.a.v. de heer M. van Gaans-Gijbels
Scheepmakerij 330
3331 MC ZWIJNDRECHT

Kenmerk: 202600062

Den Haag, 6 januari 2026

Geachte heer Van Gaans-Gijbels,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

202600063

Tweede Kamer der Staten-Generaal
t.a.v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
T.a.v. mevrouw prof. dr. R.M. Letschert - informateur
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Uw referentie:

Datum: 18 december 2025

Zaaknummer: WF-979375

Behandelaar:

Tel: 058-292 2222

Vakgroep:

Email: zaken@weterskipfryslan.nl

Bijlage(n):

Onderwerp: Oproep voor structurele financiële middelen voor aanpak veenweideproblematiek

Geachte mevrouw Letschert,

'Samen aan de slag voor een sterker Nederland': de inhoudelijke en ambitieuze agenda van D66 en CDA, geeft een mooie aanzet voor de noodzakelijke en samenhangende aanpak van het landelijk gebied.

Zoals in de paragraaf Landbouw, natuur en stikstof is opgenomen, is voor deze aanpak het instellen van een fonds van essentieel belang. Bij de uitwerking van deze ambitieuze agenda en het financieel vertalen daarvan, willen wij met klem benadrukken dat dit fonds ook noodzakelijk is om de veenweideproblematiek aan te pakken i.c. de benodigde maatregelen uit te kunnen voeren.

In Fryslân werken provincie, Wetterskip Fryslân, gemeenten, natuur- en landbouworganisaties en inwoners van het Friese veenweidegebied samen aan een ambitieus veenweideprogramma. Dit programma zet in op een integrale, gebiedsgerichte aanpak om het landelijke veenweide gebied toekomstbestendig te maken. Hierbij streven we naar het stopzetten van CO2-uitstoot en bodemdaling, een toekomstperspectief voor de landbouw en een klimaatrobuust watersysteem. De financiering van dit programma is echter van een omvang die de mogelijkheden van de decentrale overheden te boven gaat.

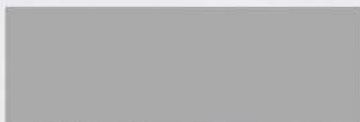
Wij hopen dat in de nieuwe kabinetsperiode wederom middelen beschikbaar komen voor de transitie van het landelijke gebied en daarmee voor de uitvoering van de maatregelen van ons veenweideprogramma.

Wij hebben de plannen al op de plank liggen. Nu de benodigde bijdragen van het rijk nog.

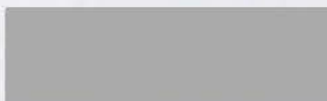
Wij wensen u veel succes bij de uitvoering van uw opdracht.

Hoogachtend,

Het algemeen bestuur van Wetterskip Fryslân
Namens deze,

L.M.B.C. Kroon
Dijkgraaf

E. van der Kuil
Interim secretaris-directeur

EN WAT

DOEN WE

MORGEN

MET

WATERT

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Wetterskip Fryslan
T.a.v. mevrouw Kroon
Postbus 36
8900 AA Leeuwarden

Kenmerk: 202600064

Den Haag, 6 januari 2026

Geachte mevrouw Kroon,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

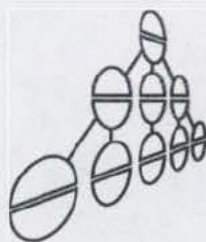
Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

202600065

EXPERTISECENTRUM
**Regelgeving
Bouw**

Brief

Retouradres: Van der Burghweg 1, 2628 CS DELFT

**Aan: De Tweede Kamer
t.a.v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA Den Haag**

Datum: 19 december 2025

Onze referentie: 2025-ERB-b008

Betreft: Ongevraagd plan van aanpak herziening bouwregelgeving – Bbl en normen

Geachte Buma,

Bijgaande brief zonden wij als Expertisecentrum Regelgeving Bouw eerder naar het Parlement en de voorzitter van de Tweede Kamer fracties.
Wij brengen deze brief graag ook onder uw aandacht.

Een samenvatting vindt u in bijgevoegde publicatie.

met vriendelijke groet,

Drs. R.J. Wijnands
Voorzitter van het Expertisecentrum Regelgeving Bouw

EXPERTISECENTRUM
**Regelgeving
Bouw**

Brief

Retouradres: Van der Burghweg 1, 2628 CS DELFT

Aan: Parlement
t.a.v. de TK commissies VRO en I&W
de EK commissie I&W/VRO
TK fractievoorzitters
Postbus 20018, 2500 EA Den Haag

Datum: 17 oktober 2025

Onze referentie: 2025-ERB-b005

Betreft: Ongevraagd plan van aanpak herziening bouwregelgeving – Bbl en normen

Geachte Kamerleden, senatoren en fractievoorzitters,

1. Samenvatting

In 1992 is de eerste versie van het Bouwbesluit en de bijbehorende 8 ministeriële regelingen in werking getreden. We zijn thans ruim 33 jaar verder. Tal van veranderingen zijn in de loop der tijd aangebracht via het Bouwbesluit 2003, Bouwbesluit 2012 en thans het Bbl.

De adviesgroep STOER heeft voorstellen gedaan voor het schrappen van “overbodige en strijdige” regels. Echter, daar zit niet de pijn. De pijn zit hem er in dat de voorschriften niet meer geheel in lijn zijn met de doelstellingen achter de regelgeving en tal van onbedoelde effecten optreden als gevolg van aangebrachte (redactionele) aanpassingen die tot onnodige discussies en procedures leiden. Dit geldt evenzo voor de door het Nederlands Normalisatie-instituut uitgebrachte normatieve documenten (normen, NPR's en NTA's).

Daarenboven zijn de ingewijden in de bouwregelgeving inmiddels op leeftijd en daardoor dreigt er veel kennis verloren te gaan.

Dit plan voorziet in een plan van aanpak voor volledige herijking van de bouwregelgeving dat recht doet aan de achterliggende (internationale) doelstellingen alsook toekomstbestendig is en kan worden gezien als innovatie van de bouwregelgeving, leidend tot substantiële kostenbesparingen. Dit plan kan rekenen op bouwbrede steun, anders dan de inhoud van het rapport van de Adviesgroep STOER dat wat betreft de voorstellen voor het Besluit

Stichting Expertisecentrum Regelgeving Bouw

Tel: 015 2565219

BIC: ABNANL2A - IBAN: NL51 ABNA 0432 5874 38

adres: TU campus, 26A-A2.040, Van der Burghweg 1, 2628 CS DELFT

info@bouwregelwerk.org

Handelsregister 27274620

www.bouwregelwerk.org

BTW NL814129225B01

Brief

bouwwerken leefomgeving integraal door het Overlegplatform bouwregelgeving (OPB) is afgewezen.

Het plan van aanpak voorziet ook in investering van kennis in een jongere generatie, opdat de achtergronden van de bouwregelgeving verankerd blijven en daarmee adequate kennis aanwezig is voor de doorontwikkeling van de bouwregelgeving in de tijd.

Het zou onzes inziens verstandig zijn dit plan te betrekken bij de kabinetsformatie en het nieuwe regeerakkoord.

2. Inleiding, geen STOER, maar SLIM

Minister Mona Keijzer heeft een adviesgroep Stoer ingesteld. Minister Mona Keijzer ontving op 10 juli het eindrapport van de adviesgroep STOER uit handen van voorzitter Friso de Zeeuw. De kabinetsreactie, gedateerd 10 oktober 2025, heeft u onlangs ontvangen, waarin wordt aangegeven welke aanbevelingen verder zullen worden gebracht.

In de aanloop naar die reactie heeft minister Keijzer op 23 juni – twee dagen voor de plenaire behandeling van het voorstel voor de Wet versterking regie volkshuisvesting – al aangegeven vrijwel alle STOER-voorstellen te willen uitvoeren.

Bijgaand treft u in die kabinetsreactie onze reactie daarop aan (**bijlage 1**). Onze reactie wordt breed gedragen door de gehele bouwkolom zo blijkt uit stukken van de Juridische Technische Commissie en het Overlegplatform bouwregelgeving die door de minister zijn ingesteld om haar te adviseren over de bouwregelgeving. Bouwbreed zijn de voorstellen voor aanpassing van het Besluit bouwwerken leefomgeving afgewezen. De kabinetsreactie vermeldt daar echter niets over.

De adviesgroep STOER is aan de slag gegaan zonder – wat gebruikelijk is bij advisering aan de regering - een formeel instellingsbesluit waarin de opdracht wordt omschreven, de leden worden benoemd en de hoogte van de vergoedingen staat vermeld.

Nu moeten we die opdracht lezen in het advies zelf waar staat dat het doel van het STOER-programma is:

- a. de bevordering van de woningbouw - sneller, meer en tegen lagere kosten –;
- b. het middel het verwijderen van koppen op EU-regelgeving, en
- c. het schrappen, uniformeren en verbeteren van regelgeving en eisen is.

Als de – meer open - opdracht was gegeven om te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om tot versnelling van woningbouwprocedures over te gaan, was de nadruk ongetwijfeld

Brief

komen te liggen op de vele niet juridische belemmeringen, die – anders dan de wijzigingen van wet- en regelgeving – direct weggenomen kunnen worden.

De adviesgroep komt, zonder enige kennis te hebben van de achtergronden van de bouwregelgeving, tot de volgende aanbevelingen met betrekking tot het Bbl en de normalisatie:

“

- a. Plafond- en deurhoogtes: verlaag de minimale plafondhoogte van 2,60 naar 2,50 meter en de deurhoogte van 2,30 naar 2,10 meter. Dit levert materiaal- en energievoordelen op en biedt ruimte voor efficiëntere bouwlogistiek.
- b. Trappen: sta een steilere trap toe ('actieve trap'), wat leidt tot ruimtewinst in woningen en lagere kosten. De trap blijft veilig bruikbaar, ook voor de toepassing van trapliften.
- c. Toegankelijkheidseisen balkons: voer geen extra verplichtingen in voor drempelloze balkons vanwege het hoge risico op lekkages en bouwkundige complexiteit. Beperk deze eis tot zorgwoningen en nultreden woningen.
- d. Daglichttoetreding: wijs de nieuwe NEN-norm voor daglicht (die tot meerkosten leidt) niet aan in het Bbl. Behoud flexibiliteit in de toepassing van daglichteisen, vooral in slaapkamers en kleinere verblijfsruimtes.
- e. 55%-eis: heroverweeg de regel dat minimaal 55% van het vloeroppervlak moet voldoen aan de hoogste daglicht- en ventilatie-eisen. Deze eis leidt tot onnodig complexe plattegronden.
- f. Tijdelijke woningbouw: harmoniseer de regels, zoals die voor geluidwering, door de termijn van 15 jaar standaard te maken (nu nog 10 jaar).
- g. Spuien via dove gevels: maak het mogelijk om via een niet-geluidgevoelige gevel te spuien (kortstondig ventileren). Dit levert installatietechnische en bouwkundige kostenvoordelen op.
- h. Administratieve vereenvoudiging: schrap de verplichting om een checklist voor veilig gebouwonderhoud mee te sturen met de vergunningsaanvraag, evenals de informatieplicht over het gebruikte bouw materieel;
- i. Interne geluidseisen: versoepelde geluidseisen tussen verblijfsruimten binnen een woning om open plattegronden mogelijk te maken.
- j. Milieuprestatie-eis: voer de geplande aanscherping van de Milieuprestatie Gebouwen (MPG) niet door. Bereid in plaats daarvan, samen met het veld, de overstap voor op de Europese 'Whole Life Cycle-Global Warming Potential'-systematiek (WLC-GWP), die breder en toekomstbestendiger is;
- k. Doe nader onderzoek naar een aantal verdere vereenvoudigingen die tot aanvullende kostenreductie kunnen leiden.
- l. Vereenvoudig een aantal eisen die zijn opgenomen in NEN- of NEN-EN-normen.

Brief

- m. Maak deelname aan normcommissies gratis en maak de NEN-normen gratis toegankelijk.
- n. Laat de voorafgaande toestemming van de minister vervallen bij maatwerkvoorschriften zodat de gemeente in specifieke situaties met 'lagere' technische eisen kan volstaan.
- o. Maak optimaal gebruik van de experimenteerimte op locatieniveau in de Omgevingswet.
- p. Zie af van de voorgenomen aanscherping van de MPG-eis. Maak een duidelijke roadmap gericht op de komst van de Europese Whole Life Cycle-Global Warming Potential-normering (WLC-GWP).
- q. Houd publiekrechtelijk-privaatrechtelijk en bestuurlijk strikt vast aan het verbod op lokale (duurzaamheids-)koppelen op het Bbl vanwege kostenbesparing en bevordering van industrieel bouwen. Onder meer convenanten verliezen hierdoor hun betekenis, voor zover Bbl-gerelateerd. Een uitzondering geldt alleen als een individuele marktpartij dat aantoonbaar wenst.
- r. Wanneer deze voorstellen worden overgenomen komt de adviesgroep op een totale, voorlopige kostenbesparing van circa € 30.000 per woning (exclusief btw). Dit is gebaseerd op aanpassing van technische bouweisen op landelijk niveau (een besparing van ongeveer €10.000 per woning) en een strikte toepassing van het landelijke Bbl-regime (een besparing ongeveer € 20.000 per woning). Bovendien wordt standaardisering gestimuleerd en worden de proceskosten verlaagd. Het gaat hierbij wel om een macro-inschatting die niet direct toepasbaar is op elk individueel project en op elke individuele woning. Bovendien zal de doorwerking tijd nodig hebben.”

Op grond van deze aanbevelingen moet worden geconcludeerd dat de achtergronden van de bouwregelgeving er niet meer toe doen. Een gezond binnenklimaat is niet langer van belang. Situaties als in de uitzending over de Van der Pek buurt in Amsterdam Noord voldoen op grond van deze aanbeveling straks weer aan het Bbl, ondanks alle klachten over schimmels, lekkages en geluid (<https://npo.nl/start/video/npo-doc-de-verkrotte-droom>). Evenzo kan de constructieve veiligheid en brandveiligheid wel worden verlaagd aldus de adviesgroep.

Als je je niet wil verdiepen in de achtergronden van de bouwregelgeving, dan doe je die voorschriften af als doorgeschoten welvaartsverschijnselen, zoals de voorzitter van de adviesgroep ten onrechte stelt. Aan de relatie bouwkwaliteit en gezondheid is door de adviesgroep geheel voorbijgegaan. De voorstellen zullen de zorgkosten enorm doen toenemen. Ook door Nederland geratificeerde verdrag voor de gehandicapte mens wordt door de adviesgroep terzijde geschoven.

Brief

Het moet niet gaan om het schrappen van overbodige en tegenstrijdige regels. Wat wel moet gebeuren is de taalkundig inmiddels verbasterde regelgeving herformuleren en de ondoordacht verlaten uitgangspunten daarbij weer in ere herstellen (denk daarbij bijvoorbeeld aan verbouw en tijdelijke bouw)

Het ware verstandig geweest mensen met kennis van zaken van de technische regelgeving en de achtergronden daarvan zitting te laten nemen in deze adviesgroep.

3. Achtergronden, de basis van de bouwregelgeving

Voor de achtergronden van de huidige bouwregelgeving moeten we terug naar de brief van de minister en van de staatssecretaris van volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer van 22 september 1983, TK 17931, nr 7, beter bekend als Actieprogramma deregulering woningbouw regelgeving, SGD_19831984_0003825. Nadien zijn tal nadere invullingen daarvan uitgewerkt en gepubliceerd. Ook over de randvoorwaarden die gelden voor normen waarnaar vanuit de bouwregelgeving wordt verwezen.

Dit heeft eind 1991 en eerste helft 1992 geleid tot het Bouwbesluit 1992 (Stb. 1991, 680) en een achttal ministeriële regelingen. In die regelingen waren een groot aantal nadere voorschriften bij de toepassing van normen opgenomen omdat het Actieprogramma Bouwbesluit en normen uit 1986 onvoldoende tot juridische en technisch zuivere normteksten had geleid die strookten met het publiekrechtelijk beleid.

Dit was het einde van de eerste fase van het voornoemde actieprogramma. In 1998 werd de tweede fase gepubliceerd door middel van de Staatsbladen 1998, 618 en 619. Inmiddels was destijds ook het Actieprogramma normen 1-op-1 uitgevoerd waardoor de verwijzing naar normen sterk kon worden vereenvoudigd en er nog nauwelijks nadere voorschriften nodig waren. Het aantal regelingen werd in 1997 teruggebracht naar 4 die na de staatsbladen van 1998 in de titel het jaartal 1998 meekregen. Die staatsbladen zijn niet in werking getreden omdat op verzoek van de VNG en de marktpartijen ter vergroting van de leesbaarheid was verzocht om tabellenwetgeving.

Ook voor het zo goed mogelijk laten aansluiten van de normen bij de randvoorwaarden van de regelgeving zijn tal van achtergronddocumenten beschikbaar die kenbaar zijn gemaakt aan de voorzitter en leden van de Beleidscommissie Bouw van NEN en voor raadpleging beschikbaar zijn.

Brief

4. Vervolgstappen in de ontwikkeling van de bouwregelgeving met steeds meer omissies

De omzetting naar tabellenwetgeving resulteerde in 2001 in Stb. 2001, 410. Dit staatsblad bleek een groot aantal omissies te bevatten, die deels zijn gerepareerd in een Veegbesluit (Stb. 2002, 203) en kort daarop via het Stoffer en blikbesluit (Stb. 2002, 516). Tezamen genoemd Bouwbesluit 2003. Vóór de inwerkingtreding daarvan per 01.01.2003 werden de EPC-eisen voor de U-bouw nog aangescherpt (Stb. 202, 518).

Dit Bouwbesluit 2003 bevatte nog altijd veel omissies wat TNO deed besluiten tezamen met Elsevier uitgeverij een Bouwbesluit 2003 met voetnoten op de markt te brengen om marktpartijen te helpen te komen tot de bedoelde toepassing van de bouwvoorschriften. Deze omissies zijn tot op de dag van vandaag nog lang niet allemaal door de wetgever weggenomen.

Tal van wijzigingen zijn nadien gepubliceerd die niet alle hebben geleid tot het centraal stellen van de uitgangspunten van de bouwregelgeving, zoals de vrije indeelbaarheid, de uitgangspunten veiligheid, gezondheid, bruikbaarheid, energiezuinig en milieu en het belangrijkste de vereiste minimumkwaliteit van de gebouwde omgeving.

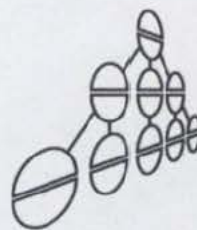
Belangrijke wijzigingen zijn onder andere:

1. het bij verbouw in het Bouwbesluit 2012 niet langer als vertrekpunt nemen de vereiste nieuwbouwkwaliteit met ontheffingsmogelijkheid, maar het rechtens verkregen niveau centraal te stellen met als ondergrens de eisen voor de bestaande bouw, en
2. Voor tijdelijke bouw tussen de 5 jaar tot 15 jaar vanaf 01.11.2014 in beginsel te volstaan met de eisen die gelden voor de bestaande bouw.

De wetgever heeft daarbij de uitgangspunten die zijn gehanteerd voor de bestaande bouw geheel uit het oog verloren.

CITAAT

Voor de voorschriften voor de bestaande bouw is uitgegaan van de oudste in ons land bekende bouwvoorschriften van gemeentelijke of provinciale verordeningen, die krachtens de Woningwet van 1901 zijn gegeven. Daarbij is in beginsel gekozen voor de laagste eis die in de onderscheidene documenten ten aanzien van een bepaald onderwerp is gesteld. Reden hiervoor is dat uit het oogpunt van verworven rechten geen verdergaande eisen mogen worden gesteld dan die, welke golden op het moment waarop de bouwvergunning voor het desbetreffende bouwwerk werd verleend. Indien een hogere eis zou zijn gesteld, zou de grondslag voor de uitvaardiging van een aanschrijving wegens strijd met de bij of krachtens het Bouwbesluit voor de bestaande bouw gegeven voorschriften, waaronder dus ook de in deze regeling voor de bestaande bouw vervatte voorschriften, zijn verruimd, hetgeen uit het oogpunt van verworven rechten onrechtvaardig is. Het niveau dat destijds werd geaccepteerd kan met het oog op de brandveiligheid nog juist als ondergrens worden geaccepteerd. Zodra het niveau van de voor de bestaande bouw geldende brandveiligheidsvoorschriften wordt onderschreden, zijn burgemeester en wethouders op grond van artikel 14 van de Woningwet (Stb. 1991, 439) gehouden de

Brief

eigenaar van het desbetreffende gebouw aan te schrijven tot het treffen van voorzieningen om de ontstane strijd op te heffen. Zij moeten de eigenaar de keuze laten tot het treffen van de voorzieningen waartoe is aangeschreven of tot het staken van de bewoning of het gebruik.

Het vorenstaande betekent overigens niet dat, wanneer het niveau van de voor de bestaande bouw geldende brandveiligheidsvoorschriften nog niet wordt onderschreden wanneer die voorschriften op zich zelf worden beschouwd, burgemeester en wethouders niet ook zouden kunnen aanschrijven tot het uit het oogpunt van brandveiligheid treffen van voorzieningen. In deze situatie bestaat er dus strijd met de nieuwbouwvoorschriften en niet met de voor de bestaande bouw geldende voorschriften. De noodzaak van de te treffen voorzieningen zal in zo'n geval door burgemeester en wethouders moeten worden gemotiveerd. Een dergelijke noodzaak kan samenhangen met enerzijds het gebouw zelf, voortvloeiend uit bijvoorbeeld ervaringsgegevens met betrekking tot brandonveilige situaties, of met omstandigheden die verband houden met de gebouwde omgeving. Daarnaast kan daarvan ook sprake zijn wanneer het bouwwerk bij beschouwing van de voorschriften op zich zelf weliswaar niet in strijd is met deze voorschriften voor de bestaande bouw maar in samenhang met elkaar toch een brandonveilige situatie oplevert.

Is in het verleden echter reeds een hoger niveau aan brandveiligheid gerealiseerd dan de bij of krachtens het Bouwbesluit voor de bestaande bouw geldende voorschriften, dan mag bij het vrijwillig verbouwen of op basis van een aanschrijving treffen van voorzieningen nimmer het op basis van de destijds verkregen bouwvergunning gerealiseerde niveau aan brandveiligheid worden onderschreden. Met andere woorden, het vrijstellingsniveau of het aanschrijvingsniveau ligt in zo'n situatie altijd tussen het destijds gerealiseerde niveau en het op grond van het Bouwbesluit geldende nieuwbouwniveau. Daarbij wordt er, omdat verbouwen of aanschrijven gelijk is aan bouwen, van uitgegaan dat in beginsel het nieuwbouwniveau zal worden geëist. Afhankelijk van de mogelijkheden die het te verbouwen gebouw biedt, kan door burgemeester en wethouders voor het te verbouwen gedeelte vrijstelling worden verleend tot een niveau dat naar mag worden aangenomen zo dicht mogelijk bij dat van de nieuwbouw ligt. Voor niet tot bewoning bestemde gebouwen bestaat voor burgemeester en wethouders op grond van artikel 17, derde lid, van de Woningwet nog de mogelijkheid om aan te schrijven tot het treffen van voorzieningen en daarbij tevens te bepalen dat het gebruik direct wordt gestaakt totdat de voorzieningen waartoe is aangeschreven zijn getroffen.

EINDE CITAAT

Voorts zijn er in de loop der tijd tal van verbasteringen opgetreden omdat administratieve en gebruiksvoorschriften abusievelijk zijn verworpen tot bouwtechnische voorschriften en de betekenis van begrippen ondoordacht zijn aangepast waardoor de voorschriften onbedoeld een hele andere betekenis hebben gekregen.

Door het Expertisecentrum Regelgeving Bouw zijn in 2024 en 2025 inmiddels een groot aantal publicaties uitgebracht waarin telkens aandacht wordt gevraagd voor elementen en formuleringen die niet stroken met de uitgangspunten die ten grondslag liggen aan de Nederlandse bouwregeling.

Brief

5. Fundamentele herijking is noodzakelijk

Het bovenstaande leert dat het tijd wordt de bouwregelgeving in zijn geheel tegen het licht te houden. Anders gezegd: niet STOER, maar SLIM (Simpler Legislation for the Internal Market). Daarmee valt veel meer winst te halen door het voorkomen van discussies en disputen, waarbij echter minimumkwaliteit mede in relatie tot toekomstbestandigheid van de gebouwde omgeving voorop blijft staan.

Daarbij moet worden nagegaan of de uitgangspunten van destijds nog aansluiten bij het huidige tijdsgewricht en principes, zoals vrije indeelbaarheid en toekomstbestendigheid, rekening houdend met de verwachte ontwikkelingen in de komende 75 jaar, en nog fier overeind staan.

Aspecten die daarbij mede in beschouwing moeten worden genomen zijn de vergrijzing, het al dan niet handhaafbaar zijn van het beleid van zelfstandig wonen, de klimaatverandering, het gelijkheidsbeginsel, circulair bouwen, het VN-verdrag van de gehandicapte mens en integrale afwegingen over alle ministeries heen, zoals het niveau van de eisen afgezet tegen bijvoorbeeld de zorgkosten en de afweging kosten tegen de opbrengsten van veiligheid, gezondheid en klimaatverbetering.

Alle inmiddels kenbaar gemaakte omissies en alle vanuit gezondheid en veiligheid niet te verdedigen wijzigingen uit het verleden zullen moeten worden weggenomen.

Ook moet er een ontvlechting plaatsvinden van bouwtechnische bepalingen en administratieve bepalingen en gebruiksvoorschriften.

Internationale verplichtingen moeten zo zuiver mogelijk worden geïmplementeerd, waarbij er tevens aandacht moet zijn voor noodzakelijke aanpassing van daaraan gerelateerde aspecten zoals de brandveiligheid bij toepassing van PV-systemen, elektrische laadpalen en stallingsruimten voor alle soorten elektrische voertuigen.

Dit alles vergt ook een andere werkwijze voor de totstandkoming van bouwregelgeving. Er is een breed samengestelde klankbordgroep nodig die aan de voorkant met elkaar de randvoorwaarden van de inhoud van de regelgeving met elkaar bespreekt en ook eerste proeven van delen van de wetgeving beoordeelt, alvorens deze worden voorgelegd aan formeel ingestelde gremia en wettelijk vastgelegde procedures op gang worden gebracht.

Dat geldt evenzo voor de totstandkoming van normalisatieproducten. Dat moet niet worden gedictieerd/gestuurd vanuit het NEN-bureau, maar vanuit breed samengestelde stuurgroepen

Brief

en beleidsorganen die een brede afspiegeling van de maatschappij vertegenwoordigen. De implementatie van de tweede generaties Eurocodes zou net als de introductie van de Eurocodes tussen 2001 en 2012 moeten worden begeleid door een stuurgroep die een afspiegeling is van de belanghebbenden die de verschillende commissies en daaronder ressorterende werkgroepen aanstuurt, zicht houdt op de financiering en de maatschappelijke impact van de veranderingen.

Hiervoor is het noodzakelijk dat erkende specialisten met een breed spectrum aan kennis aan het werk worden gezet met zowel technische inhoudelijk kennis, de vertaling daarvan naar praktijkoplossingen en met diepgaande wetgevingsjuridische kennis opdat teksten ook de juiste juridisch-technische formuleringen bevatten.

Voor de totstandkoming van normen (dus geen NTA en NPR in de wetgeving) is de beproefde werkwijze van teksttrio's de meest aangewezen werkwijze, zoals beschreven in de hiervoor genoemde uitgevoerde actieprogramma's.

6. Investeer in kennisopbouw en kennisoverdracht

Het proces van de totstandkoming van bouwregelgeving is in de loop der tijd verengd tot enkele ambtenaren op het ministerie die niet beschikken over brede technische en bouwpraktijk gerelateerde kennis en zonder voorafgaande raadpleging van alle belanghebbenden.

Ook bij het proces van de totstandkoming van normen wordt steeds meer afgeweken van de principes die in de actieplannen zijn beschreven. Met de invoering van het prijsmodel per 01.01.2024 heeft het principe van "wie betaalt, bepaalt" de overhand gekregen en doen de uitgangspunten van de bouwregelgeving er niet meer toe.

In het universitair onderwijs is er geen enkele aandacht voor de ontwikkeling van de bouwregelgeving en normen en de kennis van de achtergronden en uitgangspunten die daarbij moeten worden gehanteerd. Er is dan ook sprake van een enorme vergrijzing van de enkele nog actieve personen die wel over deze kennis en vaardigheden beschikken.

Het project "noodzakelijke herziening van de bouwregelgeving, daarbij inbegrepen de normen, is er bij gebaat als deze gelijktijdig wordt gebruikt om enthousiaste, jonge mensen op te leiden om kennis op te doen en in praktijk te brengen. De focus moet daarbij liggen op het vormen van een netwerk gericht op kennisoverdracht en het borgen van de continuïteit van de kennis en vaardigheden om de inhoud en toepassing van bouwregelgeving op orde te houden. Het is namelijk een utopie die brede kennis te kunnen verenigen in één of enkele personen. Daarvoor is het spectrum te breed en ontbreekt de tijd, gegeven de actualiteit van de

Brief

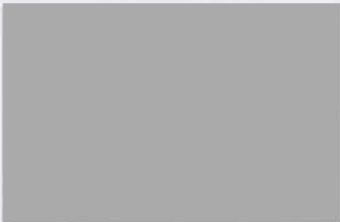
noodzakelijke herziening. Dat netwerk moet er voor zorgdragen dat de integrale benadering niet telooft, zoals we wel zien bij de voorstellen van de adviesgroep STOER.

Het verdient daarnaast aanbeveling een leerstoel "bouwregelgeving" in te richten op TUD alwaar de kennis over de totstandkoming en de inhoud van de (internationale) bouwregelgeving wordt gedoceerd, opdat voor de toekomst personen paraat staan die de ontwikkeling van en de uitleg over de bouwregelgeving ter hand kunnen nemen. Dit is een actie die buiten dit project valt, maar wel van belang is voor de continuïteit.

7. Tijdspanne

De bedoeling is dat het project in januari 2026 van start gaat en in december 2026 een proeve van een gewijzigd Bbl wordt opgeleverd dat daarna alle procedures van JTC, OPB, internetconsultatie en parlementaire behandeling doorloopt.

met vriendelijke groet,

Drs. R.J. Wijnands
Voorzitter van het Expertisecentrum Regelgeving Bouw

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Expertisecentrum Regelgeving Bouw
T.a.v. de heer R. Wijnands
Van der Burghweg 1
2628 CS Delft

Kenmerk: 202600066

Den Haag, 6 januari 2026

Geachte heer Wijnands,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend

Rianne Letschert
Informateur

Tweede Kamer der Staten-Generaal
t.a.v. mevrouw Letschert
Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Datum 18 december 2025
Betreft Regionale publieke omroepen in Nederland

Geachte mevrouw Letschert,

Graag vragen wij namens de dertien regionale publieke omroepen aandacht voor het belang van toekomstgericht beleid voor de regionale omroepen bij de totstandkoming van het nieuwe Kabinet. Hierbij zijn twee zaken belangrijk:

- Continuïteit en ruimte voor verdere transformatie van/binnen regionale omroepen
- Een structurele en volwaardige plek binnen de veiligheidsketen

Ik licht dit graag toe.

Continuïteit en ruimte voor verdere transformatie

In een tijd van geopolitieke spanningen, toenemend wantrouwen en snel verspreide desinformatie is betrouwbare en onafhankelijke journalistiek dichtbij de burger belangrijker dan ooit. Regionale omroepen vervullen hierin een onmisbare rol. Wij brengen dagelijks nieuws, achtergronden en cultuurverhalen die geworteld zijn in de regio, houden lokale en provinciale macht kritisch tegen het licht en versterken de verbondenheid tussen inwoners en hun leefomgeving. Daarmee dragen wij bij aan een goed geïnformeerde samenleving en aan sociale samenhang in een tijd van groeiende polarisatie. In aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen besteden de regionale omroepen bijvoorbeeld uitgebreid aandacht aan het belangrijke werk van gemeenteraden.

In het rapport 'Aandacht voor media' beschrijft de WRR hoe het medialandschap razendsnel verandert als gevolg van digitalisering. De WRR doet vier aanbevelingen om de democratische functie van media overeind te houden. Eén is het versterken van de regionale en lokale journalistiek. Regionale omroepen hebben de afgelopen jaren al vele belangrijke stappen gezet in de ontwikkeling naar digitale en multimediaorganisaties. Om deze transformatie voort te zetten en te blijven investeren in kwaliteit, innovatie en bereik, is continuïteit in financiering en beleid essentieel. Stabiliteit biedt de ruimte om verschillende publieksgroepen te bereiken en de publieke taak duurzaam te vervullen. Zorgpunt hierbij blijft de impact van BigTech en AI,

waardoor regionale journalistiek structureel minder zichtbaar en kwetsbaarder wordt - ondanks haar grote maatschappelijke waarde. Wij verwijzen in dit kader naar de brandbrief die op 20 november jl. door vele publieke en private mediaorganisaties aan informateur Buma is gestuurd, waarin wordt gevraagd om de veiligheid van informatievoorziening een urgent onderwerp te maken.

Een structurele en volwaardige plek binnen de veiligheidsketen

Daarnaast hebben regionale omroepen een wettelijke taak als calamiteitenzender. Zij spelen al decennialang een cruciale rol in de verspreiding van officiële informatie tijdens rampen en crises. In een tijd waarin de kans op verstoringen van vitale infrastructuren toeneemt, is de waarde van een betrouwbaar en robuust regionaal mediakanaal groot. Als alle andere systemen uitvallen blijft informatie bereikbaar via radiozenders van de regionale omroepen. Niet alleen bij incidenten, maar ook bij scenario's waar de overheid de samenleving momenteel op voorbereidt, zoals langdurige stroomuitval. Om deze taak ook in de toekomst goed en zo nodig langdurig uit te kunnen uitvoeren, is het van belang dat regionale omroepen onder een volgend Kabinet niet alleen verbonden zijn met de Veiligheidsregio's, maar een structurele en volwaardige plek krijgen binnen de gehele veiligheidsketen. Aanvullend en vanzelfsprekend is ook hier van belang dat mediabeleid gericht is op continuïteit van de calamiteitenfunctie van de regionale omroepen.

Tot slot

Wij vragen u bij de kabinetsformatie oog te hebben voor het maatschappelijke belang van sterke regionale omroepen en te kiezen voor beleid dat continuïteit, verdere ontwikkeling en een stevige verankering van de calamiteitenfunctie borgt. Graag lichten wij dit nader toe in een persoonlijk gesprek.

Met vriendelijke groet,

Jàn Müller
directeur-bestuurder

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Regionale Publieke Omroep
T.a.v. de heer J. Müller
Postbus 913
1217 WJ Hilversum

Kenmerk: 202600070

Den Haag, 6 januari 2026

Geachte heer Müller,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend

Rianne Letschert
Informateur

Datum: 18 december 2025
Betreft: Inzet regeerakkoord

Geachte informateur, geachte mevrouw Letschert,

Nederland staat de komende periode voor een groot aantal uitdagingen. Met het oog op de geopolitieke ontwikkelingen is er de taak om Nederland en Europa weerbaarder te maken op alle fronten. De bankensector wil in deze snel veranderende wereld een betrouwbare en solide partner zijn, waar politiek én maatschappij op kunnen bouwen. Of het nu gaat om het versterken van het Nederlandse investeringsklimaat, het financieren van ons bedrijfsleven, het ondersteunen van de transitie naar een duurzame economie, of het bevorderen van inclusie – banken staan klaar om aan oplossingen te werken.

De gezamenlijke banken vervullen als financier van consumenten en bedrijven een belangrijke rol in de samenleving. Namens hen brengen wij graag de onderstaande adviezen onder uw aandacht.

Banken zijn altijd op zoek naar manieren om oplossingen te financieren voor vraagstukken in de samenleving. Over die oplossingen voeren wij graag het gesprek met de partijen die betrokken zijn bij de vorming van een nieuw kabinet. Juist omdat op veel terreinen oplossingen gevonden kunnen worden door goede afstemming en samenwerking tussen overheid, consumenten, banken en bedrijfsleven. De 'positieve agenda' van CDA en D66 vormt een goede eerste stap voor de aanpak van deze actuele uitdagingen.

In de bijlage geven wij hiervan enkele voorbeelden en beschrijven wij onze vragen aan een nieuw kabinet. Wij zijn graag bereid deze nader toe te lichten. Samengevat vraagt de NVB:

- [1] De ingeslagen koers richting een antiwitwasaanpak met minder lasten voor de klant door een risico-gebaseerde aanpak voort te zetten.
- [2] Verduurzaming van de woningmarkt gericht aan te pakken door: de minimale energieprestatie van huizen wettelijk te normeren bij (ver)koop van de woning; het vaststellen van een concreet tijdspad waarbij burgers zich tijdig kunnen voorbereiden; maatregelen te nemen zodat kwetsbare groepen geholpen worden om deze transitie te laten slagen.
- [3] De aanpak van verschillende fraudevormen, zoals online fraude of hypotheekfraude, een forse impuls te geven door de integrale aanpak online fraude structureel te financieren en te borgen. Daarvoor noodzakelijke gegevensdeling tussen betrokken partijen zo snel mogelijk wettelijk te regelen.

- [4] Een gelijk Europees speelveld en een solide vestigingsklimaat in Nederland, voor een sterke en stabiele bankensector in Nederland. Een bankenbelasting, strengere buffers, nationale koppen op beloningsbeleid die verder gaan dan elders in Europa, of nationaal afwijkende wetgeving op maatschappelijk verantwoord ondernemen hebben hierin geen plaats;
- [5] In te zetten op een gelijk speelveld voor vernieuwende, duurzame, circulaire bedrijven, en de regeling groenprojecten nieuw leven in te blazen als katalysator voor het mobiliseren van privaat kapitaal en het versnellen van duurzame innovatie.
- [6] Bij de opzet van een nationale investeringsinstelling heldere afspraken te maken over scope, rolverdeling en werkwijze zodat dat publieke en private financiering elkaar versterken in plaats van overlappen. Daarbij is samenwerking met de bancaire sector essentieel.

Hoogachtend,

Medy Van der Laan

Voorzitter Nederlandse Vereniging van Banken

[1]

Effectieve witwasaanpak

De ingeslagen koers richting een antiwitwasaanpak met minder lasten voor de klant door een risico-gebaseerde aanpak voort te zetten.

De afgelopen jaren is fors geïnvesteerd in de anti-witwasaanpak en Sanctienaleving. Als poortwachters hebben banken een belangrijke maatschappelijke rol om het financiële systeem schoon te houden. Maar naast criminelen hebben veel goedwillende burgers, bedrijven en andere organisaties last van het klantonderzoek, screening en monitoring die voortkomen uit deze poortwachterstaken. Dit kan anders. Het vorige kabinet heeft daarbij een nieuwe aanpak voorgesteld. Vanuit stabiel overheidsbeleid roepen wij het nieuwe kabinet op deze koers voort te zetten.

De nieuwe aanpak zorgt ervoor dat banken zich meer gaan richten op de grote witwasrisico's. En dat banken daarbij voldoende zekerheid krijgen van toezichthouders om minder te kunnen en mogen doen bij lagere risico's. Wij zien dit als een aanmoediging om samen met toezichthouders door te gaan met het zoeken naar de risicogerichte ruimte die de anti-witwasregelgeving biedt, bijvoorbeeld door verdere ontwikkeling van standaarden voor risicogericht klantonderzoek. Meer aandacht voor de echte risico's betekent ook klanten ontzien met een lager risico op witwassen.

Daarnaast is in de nieuwe aanpak het voornemen opgesteld om banken aan te sluiten op de Basisregistratie Persoonsgegevens. Hiermee wordt voorkomen dat banken in aanloop naar de nieuwe Europese anti-witwasverordening allerlei nieuwe gegevens zoals geboorteplaats en nationaliteiten moeten uitvragen bij hun klanten. Ook zijn banken blij met de maatregelen die worden genomen om het zogenoemde UBO-register betrouwbaarder en bruikbaar te maken voor poortwachters. Ook dit kan voor lastenverlichting voor klanten zorgen.

[2]

Verduurzaming woningmarkt

Verduurzaming van de woningmarkt gericht aan te pakken door: de minimale energieprestatie van huizen wettelijk te normeren bij (ver)koop van de woning; het vaststellen van een concreet tijdspad waarbij burgers zich tijdig kunnen voorbereiden; maatregelen te nemen zodat kwetsbare groepen geholpen worden om deze transitie te laten slagen.

Banken zetten vol in op het helpen van woningeigenaren bij het verduurzamen van woningen, o.a. door middel van rentekortingen op de hypotheek en ontzorging. Want het is in ieders belang dat zoveel mogelijk huizen worden verduurzaamd, aangezien een beter geïsoleerde woning comfortabeler is om in te wonen en een lager energie-label een positief effect heeft op de waarde van een woning. Daarnaast streeft Nederland naar forse emissiereductie in 2030 en 2050, zoals is vastgelegd in de Klimaatwet, in lijn met het Klimaatakkoord van Parijs. Concreet betekent dit voor de gebouwde omgeving dat zeven miljoen woningen uiteindelijk van het gas af moeten. Deze transitie vraagt grote verduurzamingsmaatregelen zoals isolatie en (elektrische) warmtepompen, waarvan een groot deel voor rekening komt van de woningeigenaren. Volgens het PBL is de kans echter bijzonder klein dat het 2030-doel voor de gebouwde omgeving wordt gehaald.¹⁾

1) De meest recente Klimaat- en Energieverkenning van het PBL stelt dat de nationale klimaatdoelen voor de gebouwde omgeving uit zicht raken. Het PBL schat nu dat de kans dat het 2030-doel wordt gehaald, minder dan 5% is.

Om te versnellen is beleid nodig vanuit de overheid, gericht op prijsprikkels en normering. Financiële prikkels kunnen consumenten heel concreet helpen in deze transitie. Duidelijke, lange-termijn doelstellingen voor de woningmarkt door gemeenten en Rijk zijn van groot belang. Ook pleiten wij voor landelijke informatievoorziening en ondersteuning vanuit de overheid richting woningeigenaren en in het bijzonder richting kwetsbare huishoudens.

Dit kan onder meer door:

- Continuïteit en stabiliteit in het overheidsbeleid voor financiële prikkels die effect hebben, zoals subsidie op warmtepompen voor woningeigenaren waar geen warmtenet komt.
- Het invoeren van een gefaseerde verduurzamingsplicht bij de woningaankoop.
- Kopers en woningeigenaren beter inzicht geven in welke verduurzamingsmaatregelen nodig zijn om een woning '2050-proof' te maken.
- Snel duidelijkheid verschaffen aan woningeigenaren over de uiteindelijke warmtebron per woning.

[3] Fraudebestrijding

De aanpak van verschillende fraudevormen, zoals online fraude of hypotheekfraude, een forse impuls te geven door de integrale aanpak online fraude structureel te financieren en borgen en de daarvoor noodzakelijke gegevensdeling tussen betrokken partijen zo snel mogelijk wettelijk te regelen.

Fraude raakt ons allemaal. Elk jaar worden nog steeds miljoenen Nederlanders online opgelicht, bijvoorbeeld als zij gebeld worden door een zogenaamde medewerker van de bank, met grote financiële en emotionele gevolgen. Ook op hypotheekfraude worden criminelen steeds handiger en hebben banken geen instrumenten om inkomen te verifiëren, met alle maatschappelijke ontwrichtingsgevolgen van dien.

Voor een goede aanpak van al deze diverse fraudevormen zijn twee randvoorwaarden van groot belang: structurele samenwerking en gegevensdeling. Zo werken banken samen met andere ketenpartijen in de Integrale Aanpak Online Fraude om gezamenlijk maatregelen te nemen tegen online fraude, en met notarissen en Politie om hypotheekfraude aan te pakken. Maar gerichte informatiedeling, zoals het kunnen verifiëren van inkomen bij de Belastingdienst of de mogelijkheid om te kunnen zien of een klant telefonisch in gesprek is,²⁾ net zoals structurele borging en financiering van de Integrale Aanpak, ontbreken nog. Wij vragen hiervoor de aandacht van het kabinet.

2 [Banken en telecoombedrijven willen wijziging Telecommunicatiewet om fraude tegen te gaan.](#)

[4]

Gelijk speelveld

Een sterke en stabiele bankensector in Nederland vraagt om een gelijk Europees speelveld en een solide vestigingsklimaat in Nederland. Een bankenbelasting, strengere buffers, nationale koppen op beloningsbeleid die verder gaan dan elders in Europa, of nationaal afwijkende wetgeving op maatschappelijk verantwoord ondernemen hebben hierin geen plaats.

Om de Nederlandse bankensector toekomstbestendig en sterk te houden, is een eerlijk en gelijk speelveld binnen Europa essentieel, net als een aantrekkelijk vestigingsklimaat in Nederland. Alleen dan kunnen banken hun belangrijke rol als financier van strategische investeringen voor onze economie blijven vervullen en bijdragen aan een duurzaam, onafhankelijk Europa. Dit vraagt om gelijke concurrentievoorwaarden zonder extra nationale regels die Nederlandse banken benadelen. Een krachtige bankensector versterkt bovendien nationaal de veerkracht van de samenleving, ondersteunt maatschappelijke veranderingen en zorgt ervoor dat Nederland invloed blijft behouden binnen Europa en wereldwijd.

Om het speelveld binnen Europa daadwerkelijk gelijk te trekken, zijn er verschillende concrete stappen te zetten. Waaronder het beperken van de rapportagekosten voor banken en het in lijn brengen van de toezichtkosten met die in andere EU-landen. Verder is het van belang belemmeringen voor grensoverschrijdend bankieren weg te nemen en Europese wetgeving – vooral op het gebied van macroprudentieel toezicht – op een geharmoniseerde manier toe te passen. Ook is het wenselijk de nationale depositogarantiestelsels samen te voegen tot één Europees systeem.

Verder valt op dat banken in Nederland momenteel onevenredig zwaar worden belast ten opzichte van het reguliere bedrijfsleven.³⁾ De huidige belastingdruk, waaronder de bankenbelasting en andere nationale maatregelen, schaadt op termijn de Nederlandse economie en zet de positie van de Nederlandse bankensector onder druk. Om de sector concurrerend, stabiel en in Nederlandse handen te houden, is het noodzakelijk de bankenbelasting en andere nationale koppen gefaseerd af te bouwen.

[5]

Financieren circulaire bedrijven

In te zetten op een gelijk speelveld voor vernieuwende, duurzame, circulaire bedrijven, en de regeling groenprojecten nieuw leven in te blazen als katalysator voor het mobiliseren van privaat kapitaal en het versnellen van duurzame innovatie.

Een circulaire economie is nodig voor grondstoffenonafhankelijkheid van Europa. Maar de bedrijfsmatige en financiële risico's voor ondernemers en financiers op dit vlak zijn momenteel nog te groot om de gewenste transitie waar te kunnen maken. Alleen met een gezonde, stabiele businesscase kunnen banken circulaire ondernemers financieren, en kunnen circulaire bedrijven echt groeien. Om circulair ondernemerschap tot wasdom te laten komen zijn dan ook concrete maatregelen nodig.

- 1 Creëer een gelijk(er) speelveld voor circulaire ondernemers door prijsprikkels en normeren.
- 2 Neem actief deel aan Europese besluitvorming, zoals rond de aankomende Circular Economy Act, zodat Nederlandse bedrijven en financiers voorbereid zijn en kunnen meebewegen;
- 3 Stimuleer de circulaire markt, bijvoorbeeld door een voorbeeldrol te vervullen bij aanbestedingen

3) [Eisenburg, W., Ourak, W., Van der Vos, J., & Helder, E. \(2025, september 25\). Analyse naar de belastingbijdrage van Nederlandse banken. SEO Economisch Onderzoek. In opdracht van Nederlandse Vereniging van Banken \(ISBN: 978-90-5220-583-0\).](#)

In lijn daarmee helpt het banken en bedrijven als de Regeling Groenprojecten weer nieuw leven wordt ingeblazen, zodat fiscale wetgeving wordt ingezet om duurzame investeringen fiscaal aantrekkelijk te maken. De NVB spreekt haar waardering uit voor het feit dat D66 en CDA deze regeling in hun 'positieve agenda' hebben opgenomen. Een fiscale prikkel werkt namelijk beter dan bijvoorbeeld subsidies, kost de overheid minder geld en stimuleert burgers om duurzaam te gaan sparen of beleggen. Uit de praktijk is gebleken dat elke euro van de regeling € 29 tot € 35 genereerde aan private financiering voor innovatieve bedrijven.

[6] Nationale investerings- instelling

Bij de opzet van een nationale investeringsinstelling heldere afspraken te maken over scope, rolverdeling en werkwijze zodat dat publieke en private financiering elkaar versterken in plaats van overlappen. Daarbij is samenwerking met de bancaire sector essentieel.

In het financieren van maatschappelijke uitdagingen en het Nederlandse mkb vervullen banken een essentiële rol.⁴⁾ Ze beperken zich daarbij niet tot hun eigen financieerscapaciteit en bestaande (non-bancaire) businesspartners, maar zoeken waar mogelijk samenwerking met andere financiers en investeerders. Een Nationale Investeringsinstelling (NII) kan hierop van toegevoegde waarde zijn, mits deze aanvullend is aan het bestaande (non-) bancaire financieringslandschap en de structuren die daar al in aanwezig zijn. Daarnaast is het van belang dat een NII over voldoende slagkracht beschikt en tot stand komt in samenwerking met de financiële sector. De NVB is benieuwd naar de uitwerking van een Nationale Investeringsinstantie die zich specifiek richt op maatschappelijk relevante investeringen zoals genoemd door formerende partijen D66 en CDA in hun 'positieve agenda'.

Volgens de NVB moet de NII optreden als katalysator, door zicht te richten op projecten en ondernemingen die maatschappelijk noodzakelijk zijn, maar vanwege risico's buiten het bereik van reguliere marktfinanciering vallen. Het gaat om initiatieven met lange ontwikkelrisico's, late kasstromen of een onzekere marktvraag, waardoor zij niet via banken gefinancierd kunnen worden. Door garanties, subsidies en het verstrekken van risico-dragend vermogen, verlaagt een NII het risico en bevordert daarmee de kredietverlening door bestaande financiers. Hiermee kunnen investeringen versneld en opgeschaald worden, zonder marktverstoring.

4 Nederlandse banken zijn de grootste financier van het Midden- en kleinbedrijf (mkb): de drie grootste banken verstrekken in totaal een financiering aan het mkb van € 114,2 miljard (tot Q2 2025).

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Nederlandse Vereniging van Banken
T.a.v. mevrouw M. van der Laan
Gustav Mahlerplein 29-35
1082 MS Amsterdam

Kenmerk: 202600072

Den Haag, 6 januari 2026

Geachte mevrouw Van der Laan,

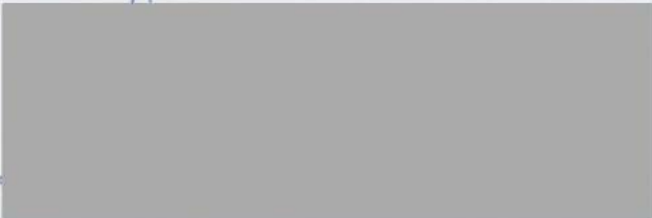
Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

202600073

Ter attentie van de informateur Letschert
p/a Tweede Kamer
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Datum: 18 december 2025
Betreft: Kenniscentrum FIOM

Geachte mevrouw Letschert,

Fiom is hét landelijke expertisecentrum op het gebied van ongewenste zwangerschap, verwantschapsvragen en adoptie. Vanuit onze jarenlange ervaring en diepgaande kennis op deze thema's doen wij graag enkele aanbevelingen voor het regeerakkoord.

Het kennen van je ontstaansgeschiedenis is essentieel voor een gezonde identiteitsontwikkeling. En in vrijheid een keuze kunnen maken bij een ongewenste zwangerschap is onmisbaar voor het welzijn van vrouwen.

IN HET KORT ONZE AANBEVELINGEN VOOR HET REGEERAKKOORD:

- 1. Voortzetting van de Landelijke Aanpak Onbedoelde Zwangerschappen en borging in een structureel programma.**
- 2. Eén laagdrempelig loket voor mensen met verwantschapsvragen inclusief dossierinzage en vergoeding van psychosociale zorg.**
- 3. Afschaffing leeftijdsgrenzen van 12 en 16 jaar in de Wet Donorgegevens (voor kinderen die via donorconceptie zijn geboren)**
- 4. Oprichting van een Landelijk Informatiepunt Kinderwens (voor mensen die adoptie, donorconceptie of draagmoederschap overwegen) met eerlijke informatie**
- 5. Lessen uit het verleden: Onderzoek naar misstanden bij donorconceptie**

VOORTZETTING VAN DE AANPAK ONBEDOELDE ZWANGERSCHAPPEN

Ongewenste zwangerschappen zijn van alle tijden

In Nederland krijgt per jaar 1 op de 100 mensen te maken met een ongewenste zwangerschap. In 2019 is de Aanpak Onbedoelde Zwangerschap (voorheen Zevenpuntenplan) gestart, waarmee een goed functionerend netwerk van betrouwbare informatie en kwalitatieve ondersteuning bij onbedoelde zwangerschap tot stand is gekomen. Dit programma loopt echter af in 2027, terwijl ongewenste zwangerschappen van alle tijden zijn en blijvende aandacht vragen. De noodzaak voor een structurele aanpak wordt versterkt door maatschappelijke ontwikkelingen. Anti-abortusorganisaties zijn steeds beter georganiseerd en gefinancierd waardoor zij grote campagnes kunnen voeren, vaak gebaseerd op desinformatie en misinformatie, vaak vermomd als nieuws of onafhankelijke informatie. Dit vormt een groeiend risico.

Wij pleiten daarom voor:

- Voortzetting landelijke aanpak onbedoelde zwangerschappen in een vast programma.
- Ondersteuning voor mannen die als partner te maken krijgen met onbedoelde zwangerschap.
- Actieve bestrijding van desinformatie, inclusief het trainen van AI-tools met betrouwbare informatie.
- Onderzoek naar groepen die vanwege hun kwetsbare positie mogelijk geen vrije keuze kunnen maken bij een ongewenste zwangerschap, denk aan arbeidsmigranten en andere vrouwen in een kwetsbare of afhankelijke situatie
- Betere beschikbaarheid van tolken binnen keuzehulp.

EEN LAAGDREMPELIG LOKET VOOR MENSEN MET VERWANTSCHAPSVRAGEN

Iedereen heeft recht op informatie over ontstaansgeschiedenis en goede begeleiding, niet alleen kinderen die interlandelijk geadopteerd zijn

Het kennen van je biologische achtergrond is essentieel voor een gezonde identiteitsontwikkeling. Voor veel mensen is dit geen vanzelfsprekendheid: naar schatting zijn ongeveer 300.000 Nederlanders (soms onbewust) niet biologisch verwant aan een van hun ouder(s). Deze groep loopt een verhoogd risico op identiteitsproblematiek en psychische klachten, wat leidt tot een grotere vraag naar geestelijke gezondheidszorg – vaak pas in een laat stadium en tegen hoge maatschappelijke kosten. Laagdrempelige hulp bij verwantschapsvragen is momenteel alleen volledig gefinancierd vanuit VWS voor kinderen die uit interlandelijke adoptie zijn geboren. Andere kinderen die niet interlandelijk geadopteerd zijn, zoals pleegkinderen en kinderen uit donorconceptie hebben beperktere hulpverlening. Er bestaat wel de KID-DNA databank en het College donorgegevens kunstmatige bevruchting maar hiermee worden niet alle hulpvragen gedekt. Wanneer mensen niet in aanmerking komen voor deze hulp, zoeken zij vaak zelf via internet en sociale media naar hun biologische familie. Dit terwijl zorgvuldigheid en professionele begeleiding tijdens dit proces ontzettend belangrijk zijn, voor zowel kind als (biologische) ouder. Er is bovendien dringend behoefte aan meer gespecialiseerde, adoptie-sensitieve

ondersteuning. De vraag groeit, maar deze hulp wordt vaak niet vergoed. Dit belemmert toegang tot zorg en vergroot ongelijkheid.

Wij pleiten daarom voor:

- Eén centraal loket voor alle verwantschapsvragen, waar iedereen – ongeacht leeftijd of levensfase – terecht kan met vragen over de adoptie, donorconceptie, draagmoederschap en andere afstammingskwesaties.
- Subsidiering van deze begeleiding bij alle zoekacties, ongeacht ontstaansgeschiedenis.
- Verkorting van wachttijden (max. 2 maanden) voor begeleiding bij afstammingsvragen.
- Centralisatie en toegankelijkheid van dossierinzagen.
- Gespecialiseerde en landelijke psychosociale zorg die wordt vergoed voor iedereen met een hulpvraag voortkomend uit verwantschapsproblematiek.

AFSCHAFFING LEEFTIJDGRENZEN WET DONORGEGEVENS KUNSTMATIGE BEVRUCHTING

Er is momenteel geen goede reden voor vasthouden aan leeftijdsgrenzen

De huidige leeftijdsgrens om persoonsidentificerende donorgegevens te ontvangen is 16 jaar. Bij veel kinderen ontstaat de behoefte aan informatie al eerder. Donorkinderen en ouders vinden in de praktijk via online DNA-databanken en sociale media al eerder donoren en donorhalfbroers en -zussen, waarbij goede begeleiding ontbreekt. Door leeftijdsgrenzen bepaalt de overheid wat er mogelijk is, terwijl ouders vaak het beste kunnen inschatten wat goed is voor het kind. Regulering waarin mensenrechten een rol spelen zoals in dit geval het recht op informatie om de ouders te kennen, opgenomen in het Internationaal Verdrag voor de Rechten voor het Kind, moet met zeer grote zorgvuldigheid worden betracht. Aangezien er uit onderzoek blijkt dat er geen goede reden is om de leeftijdsgrenzen in stand te houden, is deze grens dan ook niet houdbaar. Zodra het onderzoek rondom zorgvuldige implementatie afgerond is, zouden deze leeftijdsgrenzen losgelaten dienen te worden. Dit onderzoek dient zo spoedig mogelijk uitgevoerd te worden om niet onnodige vertraging op te leveren voor betrokken gezinnen.

- Laat leeftijdsgrenzen los voor jongeren om persoonsidentificerende donorgegevens te ontvangen.
- Zorg voor goede voorlichting, begeleiding en ondersteuning in alle fasen van het opgroeien voor donorkinderen, ouders en donoren.
- Zorg dat het onderzoek naar zorgvuldige implementatie tijdig wordt uitgevoerd
- Zorg dat er een oplossing wordt gevonden voor kinderen die momenteel moeten wachten omdat zij jonger dan 16 jaar zijn en wiens donoren bereid zijn tot contact

OPRICHTING VAN LANDELIJK INFORMATIEPUNT WENSoudERS

Afschaffing interlandelijke adoptie en regulering draagmoederschap; zorg dat wensouders goed geïnformeerd zijn om nieuwe problemen te voorkomen

Voor mensen met een kinderwens ontbreekt op dit moment een centrale plek waar zij betrouwbare informatie kunnen vinden over routes naar ouderschap, zoals donorconceptie, adoptie, draagmoederschap en pleegouderschap. Vaak is niet inzichtelijk wat wel en niet mag en wat de lange termijn consequenties zijn van keuzes. Steeds vaker wijken wensouders uit naar het buitenland, in de hoop daar meer kans te maken op een donor of een kind. Deze ontwikkeling is zorgwekkend gezien de misstanden uit het verleden – zoals kinderdiefstal, kinderhandel en onethisch handelen door instanties. Ook het gebruik van buitenlands (anoniem) donormateriaal zorgt voor steeds complexere afstammings- en identiteitsvraagstukken bij donorkinderen en voor vraagstukken bij niet-biologische ouders. De overheid heeft de verantwoordelijkheid om mensen met een kinderwens goed te informeren en om nieuwe misstanden te voorkomen, zeker gezien het op handen zijnde verbod op interlandelijke adoptie en de regulering van draagmoederschap. Zonder goede informatievoorziening lopen wensouders het risico over hun eigen grenzen te gaan in hun verlangen om ouder te worden en de lange termijn consequenties voor kinderen uit het oog te verliezen. Daarnaast is er nog altijd weinig aandacht en beperkte specialistische hulpverlening voor de psychologische impact van onvrijwillige kinderloosheid.

Wij pleiten daarom voor:

- Oprichting van Landelijk informatiepunt Wensouders (voor mensen die adoptie, donorconceptie of draagmoederschap overwegen).
- Voorlichting over routes naar ouderschap, over de lange termijn gevolgen van keuzes voor toekomstige kinderen én risico's van buitenlandse trajecten.
- Meer hulp en nazorg bij onvervulde kinderwens, inclusief psychologische ondersteuning.

ONDERZOEK NAAR MISSTANDEN BIJ DONORCONCEPTIE

Veel misstanden bij donorconceptie zijn nog niet grondig onderzocht

Er zijn de afgelopen jaren legio misstanden boven water gekomen in binnen- en buitenland ten aanzien van donorconceptie. Bijvoorbeeld massadonoren, artsen die zonder medeweten van de ouders eigen zaad ingezet hebben, kinderen die van een donor zijn i.p.v. de opvoedvader enz. Deze misstanden worden tot nu toe vooral incidenteel aangepakt. Zoals recent ook in Nieuwsuur werd belicht, wijst alles erop dat er sprake is van structurele problemen en dat het niet gaat om op zichzelf staande incidenten. Bovendien worden slachtoffers van de misstanden momenteel nog weinig consequent geholpen of gecompenseerd. Onderzoek kan bijdragen aan een correcte afhandeling en aan het voorkomen van misstanden in de toekomst.

Wij pleiten daarom voor:

- Een landelijk onderzoek naar de misstanden rondom donorconceptie, vergelijkbaar met commissie de Winter voor afstandsmoeders en commissie Joustra voor interlandelijke adoptie.

We wensen u veel succes bij uw taak, en staan tot uw beschikking voor verdere vragen.

Met vriendelijke groet,

Ellen Giepmans, directeur

Voor meer informatie:

Ongewenste zwangerschap

[Rapport_monitor_seksuele_gezondheid_2023.pdf](#)

[Het begint met luisteren | Publicatie | Rijksoverheid.nl](#)

[Aanpak onbedoelde en ongewenste zwangerschap | Zwangerschap en geboorte | Rijksoverheid.nl](#)

[Registratie keuzehulp bij ongewenste zwangerschap in 2024 | Fiom](#)

[Registratie Psychosociale hulp na abortus trajecten 2024 | Fiom](#)

[Arbeidsmigrant en ongewenst zwanger | Fiom](#)

[Cijfers en feiten abortus | Fiom](#)

Adoptie

[Rapport Commissie onderzoek interlandelijke adoptie | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

[Zorgvuldige afbouw interlandelijke adoptie in 6 jaar tijd | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl](#)

[Afstand en adoptie in Nederland tussen 1956 en 1984 | Adoptie | Rijksoverheid.nl](#)

[LATAR 2024 Landelijke afstand ter adoptie registratie | Fiom](#)

[Cijfers interlandelijke adoptie 2023 | Fiom](#)

[Interlandelijke adoptie in cijfers: 2002-2021 | Fiom](#)

Donorconceptie

[Aanpassing Wdkb per 1 januari 2025 | donorconceptie.nl](#)

[Cijfers Fiom KID-DNA Databank | Fiom](#)

[Nieuws | LIDC](#)

<https://fiom.nl/donorconceptie/laat-leeftijdsgrenzen-wet-over-donorinformatie-vervallen>

Kinderwens - wensouders

[Landelijk informatiepunt voor draagmoederschap](#)

[Een kind adopteren | Fiom](#)

[Dé vereniging voor mensen met vruchtbaarheidsproblemen - Freya](#)

Contactverlies ouder-kind

[Gevolgen echtscheiding onderzocht door UvA en CBS | CBS](#)

[Scheiden van de waarheid op weg naar een duurzame oplossing | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

FIOM
T.a.v. mevrouw E. Giepmans
Kruisstraat 1
5211 DT s- Hertogenbosch

Kenmerk: 202600074

Den Haag, 6 januari 2026

Geachte mevrouw Giepmans,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

202600075

De Tweede Kamer
Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
t.a.v. mw. prof. dr. R.M. Letschert, informateur
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Utrecht, 15 december 2025

Betreft: **Zeg nee tegen de tabaksindustrie en ga voor rookvrij**

Geachte mevrouw Letschert,

Bijna elke roker is verslaafd gemaakt als tiener. Dat is een bewuste strategie van de tabaksindustrie: hoe jonger iemand start met nicotinegebruik, hoe moeilijker het is om er nog mee te stoppen. Daarom haalt deze industrie annex lobbymachine al jaren alles uit de kast om tieners te bereiken, door roken cool te maken en vapes met smaakjes te introduceren. De Rookvrije Generatie, de samenwerking tussen KWF Kankerbestrijding, Longfonds en Hartstichting, zet zich in om kinderen rookvrij te laten opgroeien door ze te beschermen tegen blootstelling aan roken en vapes en de verleidingstactieken van de tabaksindustrie. Rookvrij is immers ook vapevrij.

Roken is de grootste vermijdbare oorzaak van ziekte en sterfte in Nederland. Roken is extreem verslavend: de meerderheid van de mensen die roken wil eigenlijk stoppen. Ruim de helft van de mensen die niet (kunnen) stoppen, sterft vroegtijdig aan de gevolgen. Dit zijn er jaarlijks ongeveer 20.000. Dit kunnen en moeten we voorkomen. Om van de schrikbarend toenemende vape-verslaving onder tieners nog maar niet te spreken.

Nederland wil een Rookvrije Generatie. Negen op de tien Nederlanders (89%) vinden dat de overheid maatregelen moet nemen om kinderen te beschermen tegen de verleidingen van tabaksproducten.¹ Burgerinitiatief Nicotinee, dat pleit voor een generatiegebonden verkoopverbod van nicotineproducten voor iedereen geboren vanaf 2012, is meer dan 75.000 keer ondertekend. **U kunt het verschil maken door de stem van al deze Nederlanders te laten doorklinken door de Rookvrije Generatie mee te nemen in de onderhandelingen over het nieuwe regeerakkoord.**

Er ligt een taak voor de overheid om meer preventieve maatregelen te nemen. Een stevige preventieaanpak is de afgelopen jaren meermaals aanbevolen als oplossingsrichting voor het dreigende zorginfarct. Het streven naar een Rookvrije Generatie, als onderdeel van een Gezonde Generatie, is daarvan een belangrijk onderdeel. Zo wordt ook de gezondheidskloof tussen mensen met een lage en hogere sociaaleconomische positie kleiner. Hieronder doen wij een aantal concrete voorstellen voor het nieuwe regeerakkoord.

Overkoepelend

- ❖ **Omarm ambitie Rookvrije Generatie en nieuwe maatregelen, met voldoende financiering**
Om een Rookvrije Generatie te realiseren, is van belang dat het nieuwe kabinet de ambitie voor een Rookvrije Generatie vastlegt in het regeerakkoord, de noodzaak van nieuwe – nationale en Europese – maatregelen onderschrijft en structureel voldoende financiële middelen reserveert voor tabaksbestrijding, waaronder campagnes en lokale activiteiten. Het is van groot belang dat de voor 2026 geplande bezuinigingen op preventie zo spoedig mogelijk worden teruggedraaid en dat deze middelen structureel worden verankerd.

¹ Draagvlakonderzoek Tabaksontmoedigingsbeleid (2024) uitgevoerd door Verian in opdracht van Gezondheidsfondsen voor Rookvrij, onder 1.268 Nederlanders van 18 jaar en ouder.

Concrete maatregelen

1. Bestrijd nieuwe vormen van nicotinegebruik, zoals vaperen

Vaperen is ongekend populair onder jongeren. Twee derde van de jongeren die vaperen, rookt ook sigaretten.² Om de verleiding en beschikbaarheid van vapes met smaakjes te verminderen, moet de illegale handel (ook online) krachtig worden aangepakt. Daarvoor is belangrijk dat de NVWA betere bevoegdheden krijgt, boetemaxima omhoog gaan en handhavingsinstanties voldoende capaciteit hebben en nauw samenwerken.

2. Verhoog de minimumleeftijd voor verkoop van nicotineproducten

Bijna niemand begint na zijn 21e nog met roken. Het verhogen van de minimumleeftijd voor verkoop van nicotineproducten naar 21 jaar is daarom een belangrijke stap. Om roken daarna verder uit te bannen, moet worden ingezet op een generatiegebonden verbod. Hiermee stijgt de minimumleeftijd elk jaar met één jaar.

3. Verhoog de prijs van tabak en help mensen stoppen

Regelmatige, substantiële prijsverhogingen zijn de meest effectieve maatregel om roken terug te dringen. Het is essentieel dat er een meerjarenplan komt. Het minimum zou een automatische inflatiecorrectie moeten zijn, zodat tabak niet betaalbaarder wordt. Het is hierbij cruciaal dat rokers toegang hebben tot effectief bewezen en vergoede stoppen-met-roken-zorg en dat mensen actief naar deze zorg worden toegeleid.

4. Richt de pijlen op de tabaksindustrie

De tabaksindustrie is wereldwijd actief, maakt enorme winst en veroorzaakt grote gezondheidsschade en maatschappelijke kosten. Daarom zijn wij er voorstander van dat de industrie via een nieuwe afdracht betaalt voor tabaksontmoedigingsbeleid en handhaving. Ook moeten EU-regels worden aangescherpt, o.a. om te voorkomen dat vapes met smaakjes over de grens beschikbaar blijven en de tabaksindustrie via online reclame Nederlandse jongeren blijft bereiken. Tot slot mag de tabakslobby geen kans krijgen om preventiebeleid te beïnvloeden. Daarvoor heeft Nederland het Kaderverdrag inzake Tabaksontmoediging geratificeerd. Beperk contact tot uitvoeringstechnische kwesties en wees daar transparant over.

5. Creëer meer wettelijk rookvrije omgevingen voor minder (mee)rokers

Zien roken, doet roken. Daarom hebben voorlopers uit diverse sectoren hun terrein rookvrij gemaakt. Het is tijd om daarop door te pakken met wetgeving. Naast het snel invoeren van het aangekondigde rookverbod voor kinderdagverblijven, kinderboerderijen en beheerde speeltuinen, moeten ook andere (kind)omgevingen wettelijk rookvrij worden gemaakt, zoals OV-haltes, sportterreinen en dag-attracties.

6. Bereid een vergunningstelsel voor de verkoop van nicotineproducten voor

Vanaf 2032 mag de verkoop van nicotineproducten alleen nog plaatsvinden in speciaalzaken. Dan moet ook direct een vergunningstelsel in werking treden, waarmee de overheid kan bepalen waar een speciaalzaak mag komen en hoeveel speciaalzaken er in elke gemeente en/of wijk mogen zijn.

We doen een dringende oproep aan het nieuwe kabinet om effectieve maatregelen op te nemen, zodat onze kinderen de kans krijgen om rookvrij op te groeien. We wensen u veel succes met de uitvoering van uw opdracht.

Met hartelijke groet,

Hans Snijder /

Directeur Hartstichting en voorzitter Gezondheidsfondsen voor Rookvrij, mede namens KWF Kankerbestrijding en Longfonds

² In 2023 had 21,7 procent van de Nederlandse jongeren en jongvolwassenen (12 tot en met 25 jaar) in het afgelopen jaar een e-sigaret gebruikt. Bron: Trimbos-instituut (2023). *Jongerenmonitor tabaks- en nicotineproducten: Het gebruik van tabaks- en nicotineproducten door jongeren en jongvolwassenen van 12 tot en met 25 jaar (herziene versie)*.

OP WEG NAAR EEN
**ROOKVRIJE
GENERATIE**

Deze brief wordt ondersteund door de volgende organisaties:

**GEZONDHEIDSFONDSEN
VOOR ROOKVRIJ**

**Rookpreventie
Jeugd**

Vapen
#jouwkeuze

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Rookvrije Generatie
T.a.v. de heer H. Snijder
p/a Postbus 300
2501 CH Den Haag

Kenmerk: 202600076

Den Haag, 6 januari 2026

Geachte heer Snijder,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

202600077

Voor gezonde **longen**.
Voor gezonde **lucht**.
Voor **iedereen**.

De Tweede Kamer
Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
T.a.v. mevr. R.M. Letschert, informateur
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Datum: 18 december 2025
Betreft: Gezonde longen en gezonde lucht voor iedereen

Geachte Mevrouw Letschert,

In de komende weken geeft u vorm aan het nieuwe coalitieakkoord, op een moment waarop Nederland voor omvangrijke maatschappelijke opgaven staat. Voor Longfonds staat daarbij de bescherming van longgezondheid centraal. Met 1,2 miljoen mensen met een longziekte zoals COPD of astma die dagelijks de beperkingen in hun gezondheid, werk en sociale leven ervaren, is dit hard nodig. De impact op hun kwaliteit van leven is groot en vraagt om tijdige diagnose, toegankelijke zorg en effectieve behandeling. Juist nu de zorg onder druk staat en gezondheidsverschillen toenemen, is het noodzakelijk om te erkennen dat keuzes buiten het zorgdomein directe gevolgen hebben voor de zorg. Beleid voor luchtkwaliteit en een gezonde leefomgeving is daarmee geen losstaand milieuthema, maar een essentiële randvoorwaarde voor preventie, kwaliteit van leven en de houdbaarheid van het zorgstelsel. Gezonde lucht voorkomt ziekten, beperkt de instroom in de zorg en verlaagt zorgkosten, waardoor ruimte ontstaat voor goede en toegankelijke zorg voor mensen die daarop zijn aangewezen.

Een coalitieakkoord dat gezondheid structureel meeneemt in beleid voor wonen, mobiliteit, industrie en klimaat, versterkt zo niet alleen de leefomgeving, maar ook de veerkracht van de zorg en de maatschappelijke en economische weerbaarheid van Nederland.

Luchtkwaliteit en longgezondheid

Luchtkwaliteit heeft grote invloed op onze gezondheid. De WHO stelt dat zelfs kleine hoeveelheden vervuiling schadelijk zijn. Bij twee derde van de mensen met een longziekte verergert luchtvervuiling de klachten, soms met longaanvallen tot gevolg. Ook (on)geboren kinderen lopen risico: fijnstof belemmert de ontwikkeling van longen en hersenen, en één op de zes kinderen met astma kreeg de ziekte door luchtvervuiling. Daarbij komen de maatschappelijke kosten: zo kost de luchtvervuiling in tien grote steden in Nederland samen €3,8 miljard per jaar; de zorgkosten voor astma bedragen jaarlijks €444 miljoen en voor COPD €735 miljoen. Daarom geven we u graag drie concrete aanbevelingen voor de komende kabinetsperiode mee:

Voor gezonde **longen**.
Voor gezonde **lucht**.
Voor **iedereen**.

- **Kies voor Health in all Policies.** Gezondheid moet in alle beleidsterreinen structureel worden meegewogen, omdat veel beleid indirect de gezondheid beïnvloedt. Dit vraagt duurzame interdepartementale samenwerking en een brede kijk op gezondheid, waarin ook leefomgeving, wonen en inkomen worden betrokken.
- **Kies voor de WHO-advieswaarden voor luchtkwaliteit.** Deze waarden bieden de beste bescherming van de volksgezondheid. Longfonds vindt dat mensen met een longziekte niet tot 2050 kunnen wachten en pleit ervoor de WHO-advieswaarden al in 2030 te behalen.
- **Stimuleer beleid dat op termijn leidt tot een houtrookvrije leefomgeving,** waarin overlast en gezondheidsrisico's door houtrook worden voorkomen. Om de luchtkwaliteit in Nederland aanzienlijk te verbeteren, is beleid gericht op het beperken van houtstook het meest effectief. Houtstook zorgt voor een kwart van al het fijnstof dat we zelf in Nederland produceren.

Zekerheid van zorg en medicatie voor mensen met een longziekte

Mensen met een longziekte hebben levenslang behoefte aan passende, toegankelijke en betaalbare zorg en ondersteuning. Zoals alle burgers wordt geadviseerd zich voor te bereiden op een noodsituatie, is dit voor mensen die thuis afhankelijk zijn van hulp zéker noodzakelijk. Goede afstemming tussen zorgverleners en patiënten en betrouwbare gegevensuitwisseling is essentieel om ziekteverergering te voorkomen en kwaliteit van leven te behouden. Longfonds pleit daarom voor sterke Europese samenwerking, minder afhankelijkheid van producenten buiten Europa en een nationaal programma om medicijnvoorraden structureel te versterken.

- **Zorg voor structurele beschikbaarheid van essentiële inhalatiemedicatie door tekorten duurzaam aan te pakken,** onnodige medicatiewisselingen te voorkomen en betrouwbare toegang te garanderen voor mensen met een longziekte.
- **Maak van gezondheid een vast onderdeel van het nationale weerbaarheidsbeleid,** waarin burgers wordt geadviseerd om zich voor 72 uur te kunnen redden in een noodsituatie. Ook mensen die thuis afhankelijk zijn van medische hulpmiddelen, zoals zuurstofapparatuur moeten weten welke voorbereidingen nodig zijn om een noodsituatie zo zelfredzaam mogelijk door te komen.

Longfonds vraagt u de bovenstaande punten mee te nemen bij de vervolgstappen van de formatie. Voor mensen met een longziekte is het van groot belang dat het coalitieakkoord concrete en samenhangende keuzes bevat die de lucht gezonder maken, de druk op de zorg verminderen en de toegankelijkheid ervan borgen, en bijdragen aan het voorkómen van (verergering van) longziekten. Graag lichten wij deze aandachtspunten in een gesprek verder toe.

Met vriendelijke groet,

Károly Illy

Directeur-bestuurder Longfonds en kinderarts

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Longfonds
T.a.v. de heer K. Illy
Postbus 627
3800 AP Amersfoort

Kenmerk: 202600078

Den Haag, 6 januari 2026

Geachte heer Illy,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur